नेपालमण्डल पिथनः – १

हितोपदेश [ने.सं. (६?)९१]

सम्पादक
ज्वाला स्थापित

पिकाक
नेपालमण्डल घःचाः धुकू
यलध्वाका, यल

रवि शाक्य, इखाछेँ, यल

नेपालमण्डल पिथना – १

हितोपदेश [ने.सं. (६?)९१]

सम्पादक
ज्वाला स्थापित

पिकाक
नेपालमण्डल घःचाः धुकू
यलध्वाका, यल

ने.सं. ११११ गुंला

सफूया नां - हितोपदेश [(६?)९१]

सम्पादक - ज्वाला स्थापित

पिकाक: - नेपालमण्डल घ:चा: धुकू

पिदंगु - १११९

मू - १००।– जक

पिथंगु - २००

कम्प्युटर सेटिङ्ग - भक्तकृष्ण श्रेष्ठ

थाकू: - **हिसि अफसेट प्रिन्टर्स प्रा. लि.**

जमल, सेतोदरवार। फोन : २२६४१६

धायमा:गु खँ

न्ह्यथनागु हितोपदेश नेपालभाषाया साहित्यिक ख्यलय् महत्त्वपूर्ण थाय् कयाच्वंगु बाखं सफू ख: । संस्कृत भाषायात नेपालभाषां टीका याना: च्वयात:गु थ्व हितोपदेशया मूल पश्चिम जर्मनीया बर्लिनया नृतत्वशास्त्रीय संग्रहालय लानाच्वंगु दु । थुकिया माइक्रोफिल्म डा. कमलप्रकाश मल्लजुं ईस्वी १९७३ या शुरुइ वयक: बेलायतय् ब्वंभा:बलय् हयादीगु ख: । उकियात नेपालभाषा शब्दकोष निर्माण समितिं थ:गु शब्दकोष योजनाय् दुथ्याकेत फोटोप्रिण्ट दय्कूगु ख: । थ्व योजनाय् न्ह्यथना फोटोप्रिण्टया अध्ययन जूबले थ्व सफुती च्वयात:गु संवत्या दकलय् न्हापांगु अङ्क ४ ला कि मेगु हे छुं ख: धयागु समस्या उत्पन्न जुल । थ्व हे समस्या समाधान यायेत सह प्रा. काशीनाथ तमोटजुं जित: बियादिल, गुगु समस्याया संभावित समाधान जिं नेपालभाषा स्नातकोत्तर च्यागूगु पत्रया पाठचक्रम पूवंकेत मा:गु शोध प्रबन्धय् च्वया: यानागु जुल ।

थ्व हितोपदेशया फोटोप्रिण्टया आधारय् जिं सफूया आलेखन, सम्पादन, अध्ययन, अनुसन्धान आदि यानागु जुल ।

थ्व सफू संस्कृत मूलपाठ नापं तया: नेपालभाषां टीका च्वयात:गु ख: । तर नेपालभाषां अनुवाद याना त:गु संस्कृतया गथे ख: अथे पूवंक मदु । तस्सकं संक्षेपं जक अनुवाद याना त:गुलिं याना: बाखं स्पष्ट मजू । उकिं थ्व सफू उबले अनुवाद याम्हेस्यां पूर्ण अध्ययन याना: पूर्ण अध्ययनया लागि या:गु थें मच्वं, रहरं अथवा समस्या पूर्तिया लागि जक च्वयात:गु खनेदु ।

थ्व हितोपदेश च्व:म्ह बंगालया पण्डित नारायण ख: । थुकिया बाखं द्वछिति दँ न्ह्यो विष्णु शर्मा च्व:गु पञ्चतन्त्रया सफुती च्वंगु बाखंया आधारय् च्व:गु ख: । थुकी भ्अंग:, पंक्षि, जनावर व मनू आदियात पात्र दय्का: न्ह्याइपुसे चवंगु नीति बाखं च्वयात:गु दु । थुगु बाखं उगु इलंनिसें थौंतक नं हरेक भाषा व जातिया मनूतय्त राजनीति व व्यवहारया खँ सयेकेत थुइकेत तस्सकं ज्या लगे जुल ।

पञ्चतन्त्रया महत्त्व थुइका बंगालया पण्डित नारायणं थ्वहे पञ्चतन्त्रया लिधंसाय् हितोपदेश धयागु बाखं सफूया रचना यात । थ्व बाखं पण्डित नार

ायणं गुर्जर प्रदेशया मांडलिक राजा धवलचन्द्रया आदेशं च्वःगु खः। छाय्धाःसा थ्व च्वमि थुम्ह राजाया आश्रय च्वनाच्वंम्ह खः । थ्व हितोपदेशया आधार पञ्चतन्त्र जूसां थुकि दुने पण्डित नारायणं भिंःच्यापु थःगु मौलिक बाखंयात नं श्रृजना याःगु दु । थुकथं थ्व हितोपदेशया रचना झन् यइपु न्ह्याइपु अपु कथंया जुयाः थ्व हितोपदेशया यक्व भाषां अनुवाद जुल । उकथं हे थ्व थ्व हितोपदेशयात नेपालभाषां इलय् व्यलय् अनुवाद याःगु जुयाच्वन । उकिमध्ये थ्व बलिंनय् लानाच्वंगु छगू हितोपदेश खः ।

पण्डित नारायणं च्वःगु हितोपदेशय् प्यबव मित्रलाभ, मित्रभेद, विग्रह व सन्धि दुगुलि थ्व नेपालभाषाया हितोपदेशय् मित्रलाभ खण्ड जक दु। अत्यन्त बांलाक भ्वँतय् ल्हातं च्वयातःगु थ्व उफुती जम्मा १-९६ पौ दु। न्हापांगु पौया बच्छि आखः जक सिइदु। अथे हे पौ ८, १४, ५८, ७१, ७३ व ७७ या पौ मदु। अले थुकी मदुगुयात ने.सं. ८०९ या हितोपदेश (गुगु आशा सफू कुथिइ दु) पाखें पूतिं यानाः कोष्ठ दुने तया तयागु दु। विवरण प्राप्त मजूगुलिं थ्व मूलया साइज गपायधं धयागु सिइमदु । थुकीया छपती खुइव:या बांलाक सफा जुइक ल्हातं च्वयातःगु दु । लिपि तस्सकं सफा स्पष्ट जू। बुट्टा तयाः दयेकाचःगु प्रचलित नेपाललिपि थें च्वं । उकिं थुकी च्वंगु लिपि रञ्जना किसिमयागु प्रचलित लिपि धकाः धाय्माल । थज्याःगु लिपि अप्पो यानाः बौद्ध सफू च्वयेबलय् छ्चलातःगु खनेदु ।

थ्व हितोपदेश बाखनय् झंग, पंक्षि, सिमा, वन्यजन्तु, मनू व जड वस्तुया मानवीय आकार व्यवहारया आरोपण याना न्ह्याइपुक बांलाःगु ढंगं बाखं कनातःगु दु । छगू शिक्षा व उपदेशयात स्पष्ट यायेगु निंतिं बाखंयात आरम्भ यानाः बाखं क्वचाइथें च्वनकि मेगु बाखं नाप स्वानाः लिपाया बाखं न्ह्याकेगु बाखं प्रस्तुति शिल्प तस्सकं अद्भुत व चमत्कारपूर्ण जू। थुकथं थ्व मित्रलाभया ब्व जक दुगु हितोपदेशया दुने मू बाखं हे गुपु दु । मुलपाठय् मदुगु क्वथाचिनय् तयातःगु आशा सफूकुथि (ल्याः नेवाः ७९) या ने.सं. ८०९ या हितोपदेश पाखें जायकागु खः । बाखंया छ्यों थम्हं मिलेयानाः तयागु खः ।

जिगु थ्व स्नातकोत्तर च्यागूगु पत्रया शोध ग्रन्थ "नेपाल भाषा छगू हितोपदेश व उकिया विश्लेषनात्मक अध्ययन" प्रकाशित यायेत नेपाल भाषा केन्द्रीय विभागपाखें स्वीकृति प्राप्त जूगुलिं विभागप्रति आभार व्यक्त याये ।

–ज्वाला स्थापित

बाखंया धलः

हितोपदेश

(पौ १ ख) ॐ नमः सर्वज्ञाय ।
सिद्धिसाध्यस्थितामस्तु प्रशादार्तस्य धुज्जते
जान्न (विफेनतेशेषुपुत्भुद्धि शशिबद्धिता ।) (१)

श्रुत्वा हितोपदेशयं पाखं संस्कृतोक्तिषु ।
वाचा सर्व्वत्र (वैचित्यं निस्ति विद्यादवचित ।) (२)

श्री मद्भव प्रसादेन सिद्धिसाध्य विधान सम्पन्न जुव थ (जुरे। महादेवत्वं गथिंगोधारसा जान्हवी गोङ्गात्वं (३) शिरस वहरपं शोभा याङ चोङ हन्व गथिग्वधारसा (अर्द्ध चन्द्रन संयुक्त याङ शोभा सि) रस (४) थथिंग्व परमेश्वर स्यं साधुजनया सिद्धि याक थजुरे ॥२॥

(अजरामरणपत्प्राज्ञा विधामर्थ) (५) (पौ २ क) स्तु चिन्तयेत् ।
गृहित शव केशेषु मृत्युना धर्ममाचरेत ।

ग्वनषु मनुष्यं मर्नषने ज्याथ जुयं शीयं मुमार भा (१) रपं विद्या सेनेस धम्म यायस चिन्तरपे र्यम्र्मन चस कारो भारपं मृत्यु जुयमार भारपं धम्म य (२) यस दान यायस कृर्ति यायस पुण्य यायस चिन्तरपे ॥३॥

भव द्रव्यषु विधैव द्रव्य माहुरनु (३) त्रयं ।
आहार्य त्वादन धत्वादक्षयत्वाच्च सर्व्वदा ॥०॥

समस्त द्रव्यसिन्तं विद्या धाया धन उर्त्तम (४)
नस्यं मेवन रास्यं छु प्रकारन मोय मफुव अक्ष ॥४॥

भागमयति विर्ध्येव नीचगा पि नरं सरित् ।

समु (५) (पौ २ ख) द्रमिव दुदृशं नुर्प भागेमत परं ॥०॥
विद्या शास्त्रस्य द्वे विद्य प्रति पर्त्तया ।
आहास्यष्य वृद्धत्वे द्वितिया (१) प्रींयते सदा ॥५॥
यत्ने वे भाजने लग्न संस्कारो नार्न्यथा भवेत् ।
कथा छलेन वालानां निनिस्त (२) विह कथ्यते ॥ ॥

गथ्य मउङा भण्डा निष्प्रोजोजन याङ खेले मदत अथ्यं शास्त्र मसवम्ह (३) मनुष्य निष्प्रोजोजन जुर ध्वतेन मुर्खम्ह बारक निस्ति सयके निमिर्त्तिन नाना कथा संग्रह याङ (४) निस्ति जेन ल्हाय ॥६॥

मित्रलाभ सहृदभेदः विग्रहः संधिरेवच ।
पन्त्रतन्त्रात्तधार्न्य स्मात्कथादाकृष्ण (५) (पौ ३ क) लिख्यते ॥

मित्रलाभ सहृद्भेद विग्रह संधि ध्व आदिन कथंन जेन नाना निस्ति चोस्यं तया ल्हाय धकं ॥७॥

अस्ति भागीरथीतीरे पातलिपुत्र नामध्ययन्नगरं ॥ ॥

ग्वछिनं बेलस गङ्गा तिलस पातरिपुत्र (२) नाम नगर छगुरि दव ॥८॥

तत्रत सर्व्व स्वामि गुणोष्यतो सदर्शणो नाम नरपति राखित् (३) ॥

ध्व नगरस समस्त लोकया स्वामि समस्त गुणन सम्पन्न सुदर्शन नाम राजास्यं राज्य (४) याङ बिज्यात ॥९॥

सच भुपतिरेकदा केनापि पथ्यमानं श्लोक द्वयं शुश्रावक ॥

ध्व राजास्यं (५) (पौ ३ ख) एकत्रं विज्यातङास्यं सुछिन्वं नगरवासिन पदपा श्लोक निपुन तास्यं विज्यात ॥१०॥

अन्यक संशयोछेदि प (१) रोक्षाथस्य दर्शक
सर्व्वस्य लोचन शास्त्रं यस्य नास्त्यन्ध नायकशः ॥ ॥

गथ्य धारसा अनेक (२) नाना संशय मोचका व मेवन गाङा छात आदिन नाना गर्जाता खनकव निति व्यवहार दर्शन या (३) क थथिंग्व शास्त्र धायांख समस्त लोकया मिखा थ्व शास्त्र मसवम्हं कानव तुल्य धकं ॥ ११॥ (४)

योवन धन समपत्ति: प्रभुतव मविवेकता ॥
एकै कस्वे प्यनथाय किमु यत्र चमुष्टयं ॥

योवन धन सं (५) (पौ ४ क) पद प्रभवत थ्व प्यतां विवेद मदु शास्त्र मसवया निस्फर छोङ व्यर्थ धकं ॥१२॥

इत्याकर्ण्यात्यन पुत्राणा (१) मनधिगतचशास्त्र
नाम नुष्टारेनोन्धिग्न मनो: स राजा चिन्तयामास ॥ ॥

थ्व प्रकारन ग्व (२) छिनं मनुष्यनं पडपा श्लोक तायाव थव पुत्रपनि शास्त्र मसव भारपं राजास्यं चेत मया (३) धकं चिन्तरपरं ॥१३॥

को र्थ पुत्रेन जातेन यो न विद्वान्न् धार्मिक: ।
कानेन क्षुषा (४) किंम्वा चक्षु:पीडेज वर्यत्फलं ॥ ॥

राजास्यं गथ्य चितरपर धारसा काय जायरपाव छु कार्य्य प (५) (पौ ४ ख) ण्डित मजुरङाव धार्म्मिक मजुरङास्यं ग्वतोथ्यं धारसा तोर कानमा मिखपड दयाव छाय मिखा तोकपुस्यं तया थ्यं छ्तं (१) मखङ धकं ॥१४॥

किन्च ॥ –

सजातोयन जातेन जाति वसमन्नति ।
परिवर्त्तनि ससरो मृत:को वा (२) न जायते ॥ ॥

थथे ङनकं जायरपरङाव जात जुय धाय मखो थव वंश थंल्हङ बिया मसयकं (३) मनुष्य मात्रनं छो सिय बोय रा जुर परिवर्त संसारस समस्त संसार जायरपु धाय विद्यावन्तम्ह (४) ॥१५॥

अन्यच्त ॥

गुणिगणमणनारभे न पतति न कठिनी ससमययस्य
तेनान्या यदि सुत्रनि वद वन्ध्या किदृशी (५) (पौ ५ क) वति ॥

बपरन्व ॥

पुण्डातीर्थ कृतं यन तपः ब्वापयतिदुष्कर ।
तस्य पुत्रो भवेत्पुत्रश्य समृद्धो धार्मिक सुधी ॥ ॥ (१)

सुनानं ङहथु जन्मस पुण्य तीर्थादि चररपरं ओम्हया वचन थव वसास वनकं समृद्ध धार्मिक (२) याङ पुत्र राय मफो धकं ॥१६॥

तथाचोक्तं

अव्यागमो नितयमरोगीता च
प्रिया च भार्य्या प्रि (३) मवादिनि च ।
वश्यश्च पुत्रा र्थकारी च विद्या
षड्जीवलोकस्य सुखानि तानि ॥ ॥

नीस्ति (४) स ल्हास्यं तया धनवन्त जुय, ग्वरनं निलोगि जुय मत्यङा स्त्रीण थम यक्वन वेहरपो थव वसास वंग्व (५) (पौ ५ ख) पुत्रपनि थ्‌ल विद्यान संयुक्त याङ पुत्र थव पुता संसारया सुख धकं ॥०॥

तत्कथमिचानिमते मम पुत्रा गुणवन्तः (१) क्रियता

थ्वतेन कायपनि गथ्य निति शास्त्र सयके धकं राजास्यं चिन्तरपरं ॥१७॥

यच्चोच्य (२) नै, ॥

आयु कर्म्म च चित्तं च विद्या निधन मेव च ।
पन्चतान्यपि सृज्यन्ते गद्‌मस्यसैवं देहीनः ॥ ॥

(३) गथ्य धारसा छ्न आयुव थुति धकं छ्न भाग्य कर्म्म थथ्य जुयु धकं छ्नं द्रव्य थ्‌ते धकं छ्न गुण विद्या (४) थ्‌लु धकं छ्न मृत्यु थ्‌ वैरस धकं थ्‌ ङाता गद्‌र्मस चोस्यंनिस्यं देहस विधातास्यं श्रेष्टि याङ हया धकं ॥१८॥ (५)

(पौ ६ क) किन्च,

अवश्यंभाविनो भवन्ति महतामपि ।
नग्नत्वं नीरिकण्ठस्य महाहिशयनं हरे ॥ ॥

गथ्य धारसा अवश्यं (१) जुयुगुरि पदार्थ दैवन हक्व महान्त पुरुषया जुर सन्त्रं मजुयके मदो महादेव त्रैलोक्यया इश्वर थथिं (३) ग्वयां नन्न याङ पोचि डि डिगंवर जुयमार नारायनस सपनि रासायाङ सय्यी याय मार ॥१९॥

अपिंच ॥

यंदमावि न तम्दाविच्चन्न तदर्न्यया ।
इति चिन्ता वषिघ्नोयमगह किन्न पियते ॥ ॥ (४)
एतत्कार्य्यक्ष माना काखाचिदालस्य वचनं ।
एथा ह्येकेन चक्रेण न रथस्य गति भवेत ।
एवं पुरुषकालन विना (५) (पौ ६ ख) दैवन सिघति ॥ ॥

गथ्य चाक छ्चाकन रथ हयाचके मजिर अथ्यं दैवन मतस्य मनुष्यानं थम जुक्व मारपं (१) कार्य्य सिद्धयके मदो ॥२०॥

पुर्वजन्मकृतं कर्म्म तद्दैद मिति कथ्यता ।
तस्मात्पुरुषकालेन यं (२) त्न कुर्यादतद्रित: ॥ ॥

दैव धाय छो भाय धारसा थम पुर्वजन्मस छो कर्म्म यातं ओगु (३) रि थुतिन पुर्व्वजन्मया थन याढा कर्म्म सेय मदोस मनुष्यनं उद्यम याय ग्वरनै मार सिर्द्धयु (४) न मसिद्धयुव थव भागे उद्यम तोरते मतेव ॥२१॥

काकतालीरय प्राप्तन्तु दृष्ट्वा पिनधिमग्रत: ॥ (५)
(पौ ७ क) नस्वयं दैवमादर्त पुरुषार्थगणक्षते ॥ ॥

कास्तारन धन संप्राप्त जुस्यं थव ङहवने चोङ जुसरसन्वं दैवन ना धकं (१) कास्यं मबित थम पुरुषर्थ जुस्यं धन सेस्यं काय सय मार ॥२२॥

यंथा मृत्पण्डित: कटा कुरूते (२) यद्यदिछ्ति ।
एव मात्मकृतं कर्म्म मानव: प्रतिपयते ॥ ॥

गथ्य कुम्हारन चाग्वडान ना (३) ना वस्तुक थम यया पदार्थ दयका थ्यं थ्तोथ्य मनुष्यनं थव आत्मानं याङा कर्म्मया दोषन फलरात (४) ॥

तथाचोक्तं ॥

माता वैरी पिता शत्रु वालाम्या न पाथित: ।
नसोमते समानध्य हंसमध्य वक्व यथा ॥२३॥ (५)

(पौ ७ ख) माम बैरि याङ बबु शत्रु याङ थ् पनिस्य हाङा मङस्यं बालकस शास्त्र अभ्यास मयायिव जुरे थ्म्ह हंसगनस (१) बोहारथ्यं समास असोभर-परं ॥०॥

रूपा यौवन सम्पन्ना विसारकुल संभवो ।
विद्या (२) हिनान शोभन्ते निर्गन्धा इव किशुंका ॥२४॥

रूपवन्त याङ यौवनन सम्पन्न याङ भिङ कुल (३) स जायरपोछि थजुर विद्या मसरङाव असोभा जुरं सोय जोक्व भिङ वासना मदु किंसुक (४) श्वानथ्यं ॥०॥

एत चितायित्वास राजा पण्डित सभा कारितवान ॥ ॥

थ्व प्रकारन थ्व राजास्यं चिन्तर (५)

(पौ ९ क) समाद महापण्डित सकर नीति शास्त्र सव
बहुस्पतित्वं वचन समस्त तत्व सेव थ्वस्यं आज्ञा दयकरं ॥०॥

देव कुलसम्भवा (१) एते राजपुत्रा: । निति गाहयितुं सक्यते ॥ ॥

भो राजास छरपोरया थिग्व निर्म्मर कुलस जाय (२) रणे थ्व राजपुत्रपनि नीति सयुखे सयके जितखे धकं ॥०॥

र्यत: ॥

नौद्रवय निहिता काचित (३) क्रिया फलवति भवते ।
न व्यापारशतेनापि शुकवत्पथ तेवक: ॥२५॥

धनन प्रजोगयाङ नाना प्र (४) कारन सयके मजिव थ्व क्रीया प्रज्ञा मदयकं

अंस मदयकं अनेक शद्धि प्रकारन सेनसन्व भतुन खल्हाया (५) (पौ ९ ख) थ्यं दोहोरन खल्हाय मफूव ॥०॥

अस्मिनहि निर्म्मले गोत्रे स्वपते मपिजायते ।
आकारे पद्म राग्य गाना (१) जन्माकाचमनकुत: ॥२६॥

छरपोरया थिंग्व निर्म्मल कुल राजवंशस जायरपो छरपोरया पु (२) त्रपनि ग्वतोथ्यं धारसा पद्मराज मनिया खानिस सार जागरपं संभव मदुथ्यं छरपोरया पुत्र (३) पनि थ्वतोयं निच जुय मफोव धकं ॥ ॥

अत पश्मासाभन्तरेण तव पुत्रान्नीति ग्राहयितुं (४) सक्रोस्मि ॥

थुतिन षुरान ङहा छरपोरया पुत्रपनि नीति सयके फयुवखे धकं ॥०॥

राजा सविनयं पुर (२) (पौ १० क) सरं पुनरुवाच ।२७

राजास्यं विमतलपं ङ्हहास्यं विज्याङाव विष्णुसमीन त्वं यिनापरं ॥०॥

किनपि सुमन सङ्गदारोहति (१) सतां शिर: ।
अस्मापि याति दैवतत्वं महद्भिसुप्रतिस्थित ।
अन्यच्च ॥ –
र्यथो दयगिरौ द्रर्व्य (२) विसंगोन दिप्यते ॥
तथा सत्सन्निकर्षणहीन वर्ण्णोपि दिप्यतो ॥२८॥

गथे उदय गिरिस चोङ ना (३) ना वस्तु समस्त सुर्यया तेजनं समस्त तेजवन्त जुर थ्वतोथ्यं सत्पुरुषव संगन चोनङाव हिन जाति जुर (४) सन्व तेजवन्त जुर ॥०॥

तदेतेषामस्यतपुत्राणा मुपचये धुना भवन्त प्रमाण मित्युक्ता तस्य विष्णु सर्म्मा (५) (पौ १० ख) ण: सव्वजुमान पुरे: सरं राजपुत्रात्समयर्य्यया मास: ॥२९॥

थ्वतेन छरपोरण जे पुत्रपनि विद्या सयके मार ध (१) कं नितिशास्त्र याकनं

धकं। थ्व प्रकारन राजास्यं विष्णु शर्मातों नाना मान्य याङ नाना वस्तुक वियाव (२) राजपुत्रपनि खल्हारं ॥०॥

अथ प्रासाद पृष्ठ मोप्रविष्टानां राजपुत्राणा यग्रे प्रसाव क्रा (३) मनस पण्डितो व्रवीत ॥३॥

थ्वनरिथ्यं उम गृह खण्डस विज्याङाव सुखासन याङ चोङाव (४) थ्व प्रस्थावस विष्णु सर्म्मास्यं राजपुत्रपनिस ङहवने प्रस्ताविक खं आज्ञा दयकरं ॥०॥

काव्य शास्त्र (५) (पौ ११ क) विनोदेव कारो गछति धार्ममतां।
व्यसनतु मुखाना निद्रया करहेन वा ॥३१॥

काव्य आदिन नाना शास्त्र (१) स सेनेस अभ्यास याङा ज्ञानि महात्मानं कार हनिव। मुर्खम्हन व्यसनस चेत तस्यं कार ह (२) निव जुरं मिसावाद ल्हक रिवोद थ्व आदिन कार हनिव।

तद्भवतां विनोदाय विचित्रां (३) काककुर्मादिनांकथा कथयति।

विष्णु समास्यं राजपत्रपनि आज्ञा बिर। थ्वते (४) न छेस्कर सेन चेततस्यं रयन ङेनसा अति अपुर्व्व खं कोख कापरेया जेन ल्हाय धकं।

राज (५) (पौ ११ ख) पुत्रैरूक्तं। कथ्वयतां शुणुभ।

राजपुत्रपनिस्यं आज्ञा दयकर लहाहुने ङनेसे धकं।

पंप्रति (१) मित्रलाभ प्रस्तुत यस्याय माध श्लोक: ॥

विष्णु समास्यं आज्ञा दयकरं मित्रलाभ खं ल्हा (२) य ङहुने मित्रराभया आदि श्लोक थ्वगुडि।

असाधना वित्तहिना बुद्धिवन्त: सुहृतमा ॥ (३)
साधयन्तासु काय्र्यानि काक कुर्म्म मृगासव ॥

धन मोयाव चो महादुखि याङ चोरे अ (४) त्यन्त हित बुद्धिवन्त सुहृद राङाव उर्त्तम कार्य्र्य साधरर्प कोङ कापरे, चरा, छु ध्व प्यम्हस्यं धकं। (५)

(पौ १२ क) राजपुत्रा उचु ॥ कथमेतत -

राजपुत्रस्यं अमोखं गथ्य धकं धार।

विष्णुसमोवाच ॥

१. कोख, कापरे, चरा व छु या बाखं

विष्णु समास्यं (१) आज्ञा दयकरं ।

अस्ति ग्वदावलितीरे विशाल शालमलीतरू ।

ग्वछिन्वं ग्वदावलीयातीरस (२) तहाक शाल्मारी सिमा छमा दव ।

तत्रनाना दिग्देशादागत रात्रौ पक्षिणो निवस (३) न्ति ।

थ्व सिमास नाना दिग देशानतरन वव पक्षिपनि रात्रि वसरपं चोन ।

अथ कदा (४) चिदवसन्नाया रजन्या चरमाचल चुडावरविनि मगवति कुमुदिनी नायक्य चन्द्रमसि लघुपतन कोनमेवा (५) (पे १२ ख) यस: प्रवद्ध कतान्तमिव द्वितियं पास हस्त व्याधम पश्यत ।

थ्वनलि थ्व छन्हुया प्रस्थावस वलन्हि भगवन्त कु (१) मुदिनी नायक चन्द्रत्वं स्वमित याङ विज्यात त्वयुबेरा याङ विज्यारे लघुपतन नाम कोखन रात्रि (२) या सर्ववृर्त्तान्त सोस्य चोरे । द्वितीय र्यमदुत वङथि पाश ज्वङाव वव सवर खनं । (३)

अद्यप्रातरेवानिष्ट न जानेकि मनिष्टं दर्शयिष्टानी
इत्युकत्वा दतनुसरन क्रमेन व्याकु (४) ल रलिता ।

थथे अलिष्ट ममिङ खङाव लघुपतनकया चिर्त्तस व्याकुल जुयाव चिन्तर परं थनि (५) (पौ १३ क) प्रभाव कारस छु मभिङ सो मालिवखस धकं भारपात सवर वङाथ्यं ध्वया लिवरिब चरित्र सो या (१) ङ वनं ।

शोक स्थानंसहस्राणि भयस्थानसतानि च ।
दिवशो दिवस मुढमाविशन्ति न प (२) ण्डित ॥
अन्यच्च । पिवयिनिति मिदमवस्यं कर्तव्यं –
उथायोत्थाय वोदव्यं महद्भयमुप स्थितं ।
मरणं व्याधिशोकानां किमय निपतिव्याति ॥
अथतेन व्याध्येन तण्डुलकण (४) मवकियुर्य जार्रविस्तिपर्ण्ण

थ्वनलिथ्यं थ्व सवंरन ङ्हवने चोक्य होराव जाल याङतया पाश छुरं ॥०॥ (५)

(पौ १३ ख) अस्तिने वावसरे चित्रग्रपवनाम कपोजराजा: सपरिवारो विपति विसपिति विसध्यस्तण्डुलकनान बलोकया (१) मास ॥

थ्व सबारन थथ्वय पाश छुस्यं तया बेरस चीत्रग्रीव नाम वलखुनिया राजा वरखुनि (२) अनेक गणनं रोचक थ्व थायस वयाव चोके होरतया खनं ।

ततस्तण्डूलकना (३) लुव्वत्क पोतात्प्रतयाह कपोतराज: ।

थथे चोके होरतया खङाव वरखुनि रोभ वङाव (४) वरखुनिन वरखुनिपिनि हातं ।

कुत्रो प्रतिज्जणे कण्डूलक नाना संमव ।

थथिङ (५) [(पौ १४ क) निज्जण थायस मनुष्य याना नाम मदरे चोकि दय सम्भव मदो ।

तन्निरूप्यतां तावय्, भद्रपशयामि । प्रायेनानेत तण्डूलक नालोभेनास्मा मिरथिं तथा भवितव्यं –

थ्व चोकि निरूपम यासे छे जे जुय वन मतेव वेहार थेन थ्व चोकिस रोभकङ छे जि थ्वया परिथ्वय जुय फत ।

केङ्कणस्य तु रोमेन मग्न पंक सुदृस्तरे ।
वृद्धव्याघ्रेण संप्रान्त पथिक स मती यथा ॥

ग्वतोथ्यं धारसा सुवर्ण्ण कंकन क्यङा वव थे लोभया चकरं न वव महापसुरुष ज्याथ धुन मग्न पंकस चोचकं थ्व मनुष्य मोचका दवख ।

कपोता उचु – कथमेतत ।

वरषुनिपनिस्यं अमोख गथ्य धकं ङन ।

सो व्रणीत –

राजा वरखुनि कङा –

महमेकदा दक्षिणारण्ये चरणपश्यं ।

जे उकन्त्र दक्षिणारणेस चररपं जोरङास्यं स्वस्यं वया खं कन्य ङेङो ।

२. सुवर्ण्णकङ्कन व वृद्ध धुंया बाखं

एको वृद्धव्याघ्र शुस्नात कुशहस्त: सरस्तीरे व्रते –

व्याघ्र छम्ह न मोह ल्हुयाव लाहातस कुश तयाव पुष्करणीया तिरस चोङा व रन वव कतक हातं ।

भो भो पान्था इदं स्वर्ण्ण कङ्कन गृहप] (पौ १५ क) तां ।

छि रन वव मनुष्य थ्व सुवर्ण्ण कंकन बियना धकं ।

ततो रोमाकृष्टेन केण चित्पाङना रोकितं भाग्ये (१) नेवेकद पिसं भवति ।

थथे व्याघ्रण धायाव सुछिन्व रन वव पुरूपनं लोभ याकेन चिन्तरप (२) रं जे भाग्य योकेन धुया हस्तस चोङ जुरसन्व राय संभव ख धकं ।

किंत्वस्मिन्नर्थसदेह प्र (३) वृत्तिन विधि ॥ ३२ ॥

थतिङ धन राय बेरस वने मतेव सोनिसोय धकं ॥०॥

यत: –

अ (४) शिष्टाविष्टरामेपि न यतिजायते शुभां ॥
यत्रास्ति विषयसर्ग्गामृतं तलपि मृत्यवे ॥
किन्तु सर्व्वत्रा (५) (पनै १५ ख) थोर्ज्जन प्रवृतो सदेह एव ।

थथे जुरसन्वं समस्त प्रकारन धन राय कथिनि ॥०॥

तथाचोक्तं ॥

न सश (१) सयमनोरूम्ह नसे भद्राणि पश्यति ।
संशय पुनरारूम्ह यदि जीवति पश्यति ॥३३॥

गथ्य धारसा (२) संशयस थमजास्यं मनुष्यनं सम्पद राय मदो संशययस घमजायाव म्वातसा सुखन चोनिव । (३)

तनिरूपयामितावत्प्रकाशवृते ॥

थ्वतेन जेन निरूप याय धकं चिन्तरपाव धु हातं (४)

कुत्र तत्कणं ।

कंकन गण धक ङेङा ।

व्याघ्रो हस्त प्रशायूर्थ दर्शयति ।

व्याघ्रण लाहाथ (५) (पौ १६ क) थंल्हङाव कंकन केन ॥

व्याघ्र उवाच ।

धुन धार ।

दानिमहस्नात शारोत्रा तागति तनखदन्त: (१) कथन विश्वास भूमि: ।

आव ख ल्हाय जे मोड ल्हुयाव सुचिसिर याङ दान बिय याङ चोङा (२) जे लुसि हाव वां हाव वृद्ध थथिङव गथ्य विश्वास मछारा ।

यत ,

इज्याध्यमन दानानि तप: (३) सत्वं धृतिक्षमा ।
अरोभ इति माग्गोयं धर्म्मस्याष्टा विधिस्मृता ॥३४॥

इज्याधेयन दान (४) तप सत्य धिनि क्षमा अलोभ थ्व च्याता धर्म्मया ल धकं ल्हास्यं तया ।

तत्र पुर्व्वश्तउव्वग्गो दंमार्थ मति (५) (पौ १६ ख) सख्यत ।
अमरन्तु चतुर्व्वग्गो महात्म सु प्रतिष्ठीत ।
मम चैतावान्तामविराह येन स्वहस्त गतं कंकन मापर्य (१) स्मै चिवातु मिछामि ।

थ्वतेन जे निरोमि जुस्यं थव लाहाथस चोङ कंकन सुछियात जुस्य हर (२) सन्व बिय इछूया धकं ।

किन्तु । तथापि मनुष्यान व्याघ्रेण ।

व्याघ्रन नयुव धकं लो (३)कन ल्हास्यं तयाथ्वय मल्हाचके मदो ॥३५॥

यत,

गतानुगतिको लोकः कुदुनिमुपदेशिनी ।
प्र (४) मानयति धर्म्मर्यथा गोन्यमपिद्विजं ।

ग्वतोथ्यं धारसा लोकन ङ्हव छातन जातिया विशेषण (५) (पौ १७ क) छोजुरं ओ धायु कुटुनिन छन, छन् पुसमियाक्य चेत तस्यं चोङ मेव काय मते रे धकं हातवरसन्वं थ्व हाङा मिसाया पुस (१) मीन थ्व म्होच मेवयात हात ववतु तायाव छाङ धारसा ओ व्यापार भारपं । ब्राह्मणनं लिवलिव सा (२) खुस्यं ज्वरहरसन्वं दान कास्यंहर धायुव ।

मया धर्म्म शास्त्राज्य धीतानि शृनुमाय । (३)
जेन धर्म्मशास्त्र ध्यावरपं ङेङ तया ङेङो ।
प्राणा यथात्मनोमीष्टा भूतानामपि ते तथा ।
आत्मो (४) पमान भुतानां दया कुर्व्वन्ति साधावः ॥३६॥

थ्व जिव आत्मा गथ्य जुर अथ्वयङ मेवया थव आत्मा भ्र्यातुथ्वय मे (५) (पौ १७ ख) व दया रावम्ह साधुजन धाय ॥०॥

अपरन्च ।

प्रत्याख्याने च दाने च सुख दुःख प्रिया
आत्मोपमेन पुरू (१) खः प्रमाणमधिधगछति ।
तवं च दुर्ग्ग तिस्तेन तुस्यं दातु सयला दुहं ।

व्याघ्रण धार थ्वतेन छ द (२) रिद्र जेन पोङन छनत बिय भारपा पर उपकार याय निमिर्तन धकं ।

तथाचोक्त –(३)

दरिद्रान्मर कौनतय मा प्रयछश्चरे धनं ।
व्याधिकस्योषधि पथ्वय निरुजन्त किमौषधं (३७

नारा (४) यनस्यं आज्ञा बिर। भो कौतिपुत्र जुधिष्ठिरं दान बिय जुरं दरिद्रयात खव धनवन्तयात बिया कार्य्य मदो (५) (पौ १८ क) गोत्वं थ्यं धारसा व्याघ्रिन कवम्हयात थुका औषधि वासरया कार्य्य दत निरोगीयात वासर छु, कार्य्य (१) थ्वतोथ्यं धकं।

दातव्यंमिति यर्द्दानं दियते नुपकालिने।
काल देशे च पात्र च दद्दा (२) न साथकं विदु।३८।

विय वस्तु सोस्यं उपकार याङ बियादान कारबेरस पात्र सोस्य (३) याङ दान थ्व दान सार उर्त्तम धाय।

तदत्र रसस्नात्वा सुवर्ण्ण कंकर्ण्ण मिदं गृहान।४।

थतेन अमो पुखुरीस स्नान याय थ्व सुवर्ण्ण कंकन कारवा धकं।

ततौ बदसे (५) (पौ १८ ख) स्वान्तु प्रविसन्ति सर:वर।
तावत्महापके निमग्न परायतुं गमक्षम: ॥३९॥

थथे व्याघ्रया वचन ङ् (१) ङाव मोरल्हुय याङ पुष्करणि बरे महापंकस तोङाव थाहा वय मफतं।

त्वाम (२) वृमुत्छ्राययया मितिशने नै रूप गम्य व्याघ्रणं धृतो चिन्तरप।

थथ्यं निमग्न पंङ्कस (३) त्वचकाव वारं वारं जेन थकाय धकं सरताव वङाव वानं ङाया चिन्तरपरं। (४)

त धमशास्त्रं पठनीति कारणं
न चामि वेधायनं दुरात्मानं:।
स्वभाव एवात्र तथा विचार्य्यते
र्य (५) (पौ १९ क) था प्रकृतया मधुरं गवा पय: ॥४०॥

धर्म्म शास्त्र पाथ यातसन्वं थ्व स्वभाव दुरात्मा याक्य तन्यमफु व सुयां स्वभा (१) व मुर गथ्य ध्याच आदिन नव साया स्वभावया हेतुनं दुग्ध मधुर थ्व त्वथ्यं धकं।

किन्च, (२)

अवश्यन्द्रिय चिन्तिना हस्तिस्नानकिव क्रिया ।
दुद्भ ग्राभरण प्रायं ज्ञान भार क्रिया विना ॥४१॥ (३)

इन्द्रिय निग्रह यायमफु, वया धर्म्म हस्तिया स्नानथ्यं सोधन तुयाव चेप रंखन दुर्भगा स्त्रीया आ (४) वरणथ्यं शास्त्रण धररपे मफयकं क्रिया मदोम्हया ज्ञान छो कार्य्य धकं ।

तत्मया भद्रकं न कृतं (५) (पौ १९ ख) यदत्र मारात्मके विश्वास कृत:

थ्व जिन याङा मजिव थ्व विश्वासन वोङाव धकं थथे व्याघ्रण चिन्तर परं (१) ।

सर्वसयाहि परिक्षत सवभाव नतरे गुणा: ।
अत्तित्यहि गुणानसर्व्वास्वभाव मुध्निंवर्त्तत ।४२। (२)

गथ्य धारसा समस्तया परिक्षा स्वयं गुणवन्त जुरसन्त स्वभाव ममूक चसपोरन फोत चार वयिव । (३)

इति चिन्तानैवासौ व्यापतिन ।

थथे चिन्तरपाव वृद्ध व्याघ्रन थ्व मनुष्य स्याङाव (४) नरं ।

अतोहं ब्रदिमि-कङ्कनस्य तु रोमोनत्यादि ।

वरखुनिया राजा नं वरखुनि पनि हातं (५) (पौ २० क) थोत्वथ्यं भेजे जुय फव धकं ।

तत्सर्व्वथा विचारित न कर्तव्यं ।

ध्वतेन अवश्यनं विचार मयास्यं जुत (१) वने मतेव धकं ।

तथाचोक्तं,

सजीर्ण्णं मन्न सुविचक्ष सुत,
सुसासिता स्त्री नृपति सुसेवितः (२)
सुचिन्त्य चोक्त सुविचार्य यत्कृतं
सुदिघेकाले विनयतिवि क्रिया ।४३।

गथ्य धारसा भिनक भिनकं (३) जीर्ण्णं वनकं नया अन्न, विचक्षन ज्ञानिकाय, थम भिनकं सासरपं तथा स्त्री, भिनकं सेवा याङ (४) तथा राजा, चिन्तरपं ल्हाया वचन निरूपयाङा कार्य्य, थ्वते ता ताकार वङनं मभिन मफोव धकं (५) ॥

(पौ २० ख) एत छुत्वा कश्चित्पातः । सदब्ध उवाच ।

थथे राजा वरखुनिन धाया ङेङाव ग्वछिन्व वरखुनिनं अहंका (१) र नं धार ।

आः किमुच्यते,

अमो छु ख धकं ।

वृद्धाना वचनं कार्य्य मामत्कारह्मूपस्थिता ।
सर्वत्रेणा (२) विचारेण भोजनेप्य प्रवर्तन ।

वृद्ध व्याघ्रया वचन ङेङ कार्य्य यातसा आपदाया हेतु धकं (३) समस्तसं निरूप याङ चोनसा म्वाय यात अन्न छु धकं ।

यत्त,

शङ्कामि सर्व्वमाक्रान्त मन्न (४) पानन्च मुतरे ।
निव्वृत्ति कुन कर्त्तव्या जीवितं व्यकथं नुवा ।४४

समस्तसं संखा याङ पृथिविस नय तोन्यस (५) (पौ २१ क) संखा जुरङाव छोन प्यंत पोसरथ गथ्य म्वाय धकं ।

इक्षु, घृणि त्वंसतुष्टः क्रोधनो नित्यसंकी (१) ता ।
परभाग्योपजिवी च पडैत दुःख भागिनः ॥४५॥

गथ्य धारसा सदां इक्षान ज्वव, णिघृन असंतोषि, (२) तमचाय यव न्हिथ संखायाङ ज्वव, मेवया भागेन म्वाङाव चोङ थ्व षुता दुःखया भागि धाया । (३)

व्रछुतवा सर्व्वन्त पोतास्तत्रो प्रविष्टा : ।

थथे धाया ङेङाव समस्त वरखुनि थ्व चोकिस जुतवन (४) ।

र्यत,

सुमहस्त्यपि शास्त्रामि धारयन्ति वहुश्रुत्वा
छेतारः सन्सयानो व ल्किष्यनते लोभ मोहित ।४६। (५)

(पौ २१ ख) गथ्य धारसा महान्त शास्त्र वन्त अनेग निस्ति ङेङ धररपो थजुरे संशय खनसन्वं थ्व संशय छेदरपं लोभ (१) हाङा मोह योकेन ।

अन न्तर सर्व्वश्रुतं । संकिलितं जालेन वद्धाः ।

थ्वनलिथ्यं समस्तंपाश (२) न केङाव कील तास्य छुस्यंतया पासन केन ।

यर्स्य वचनाते तत्रविलम्यिताष्टं सर्व्वतिलस्कुवन्ति । (३)

थ्वया वचनन धुका जुङा धकं समस्तस्यनं ओयातन न्वात ।

तथाचोक्तं ।

तपन स्याग्रतो (४) गछेसिद्धे कार्य्य समफलं ।
र्यदि कार्य्य विपति स्यानमुखरस्तत्र हन्यते ।४७

गथ्य धारसा छो कार्य्यस ङ्ह (५) (पौ २२ क) पा वने ङहपा ल्हाय मतेव रोकव संसग्न वनङाव कार्य्य सिद्धरसां नाप वक्वसं उतिं फर दैवनहस्यं (१) कार्य्य विकृति रातसा ङ्हपा वनसां दोषन जुयुव रूसिन चोचो याङाथ्यं न्वायुव । (२)

तस्य तिरस्कार श्रुत्वा चित्रग्रीव उवाच ।

थथ्य न्वाक तायाव चित्रग्रीव राजा वरख़ुनिनं ।३) धार ।

नायमस्य दोखः ।

अमया दोखन मदोधकं ।

यर्त ,

आपदाय (४) मापतन्तिनां । हिताप्यायात्व हेतुमां ।
मातृजंघा हि वत्सस्यं सतभिर्भवरि वन्धने ।४८।

आपादा राय (५) (पौ २२ ख) बेरस हितगुरिं अहित जुयुव मामया तोतेस वा चेय वेरस कीर जुस्य खनं ।

अपरन्च ।

स वन्धुर्य्या विपन्ना (१) नन भाप दुद्ध र नक्षम ।
न त्व मीतपरित्राण यस्त पारनं पण्डितः ।
वित्प्रकारत विसमय (२) शेवाका पुरूषस्य रक्षणं ।
तदत्र धैर्य्र्य मवरंभ्य प्रतिकार श्चिन्त्यतं ।

विपतिस खं (३) खंदरप सने कापुरुष लक्षन थ्वतेन धीर्य्य याङ प्रतिकार चिनतरप्प धकं ॥ र्यतः ॥ (४)

विपति धैर्य्र्य मथाभ्यदय क्षमा
सदसि वाक्यद्रता युधिविजय ।
यशसि चाभिरति व्यसन श्रुतो ।
प्र (५) (पौ २३ क) कृति सिद्धि मिदं हि महात्मनं ।४९।

विपतिस धियूर्य वन्तम्ह, समास पटुवर वचन ल्हाय सवम्ह, संग्राम्हस (१) सुरम्ह, र्यस राय वांछा याकम्ह नाना शास्त्रस ङेङ गाढम्ह थ्वम्ह महात्मा पुरूख समस्त सफर । (२)

अपरन्च

षड्ङ दोखा पुरूष्णे व हातव्या भुतिमिछ्तां ।
निद्रा तन्द्रा भयं क्रोध मारस्यं दी (३) धं शुत्रता ।५०।

गथ्य धारसा खुता दोख मनुष्यन तोडते भार मुक्तरपं सुखि जुय यवम्हन (४) सुनानं थजुरे न्हेड अपरस जुरू न्हुन चोने माल्यं मुमाऱ्यं ग्याय तमचायं, अरासी जुय दीर्घ सुत्रता थ्व खुता (५) (पौ २३ ख) धकं ।

इदानिंटष्यवक्रियतं ।

आव भे जेसं थथ्वय याय ।

सर्वरक चिर्त्तिमय ज्वालमिद (१) मपद्वियतां ।

छे भो समस्तं एक चिर्त्त याङ थ्व पास त्वच फ्याङ बोस्य वनेगुन धकं । (२)

यर्त ,

अल्पानामपि वस्तुनां संहति: कार्य्यसाधिका
तणेगणत्वमापन्नवयन्ते मतदन्तिन: । (३) ।५१।

चिकु पदार्थनं अछिक ग्वरमुनङाव तव कार्य्य याय फव ग्वतोथ्वय धार सा घाचन गु जुस्यं हन (४) आदिक मुनङाव मर्त्रहस्तित्वं चेय जिरं ।

इतिसचिन्त्य पक्षिण: सर्व्वजारमादायोतपतिता: । (५)

(पौ २४ क) थथ्वय चिनतरपाव समस्त वरखुनिं पाश त्वचफ्याङ सकर स्यं छ्तारन वल ल्हुस्य बोरं ।

अनन्तरंस व्या (१) धो दुरा पहारकांस्तनवलोकय पश्चा द्वावताचिन्तयेत ।

ध्वन लिथ्यं ध्व सवरण पात रा थास्यं ध्व (२) बोव खङाव लीव लीव व्याङ वङाव चिन्तरपरं ।

संहतास्तु हरहरन्ति मजालं मम (३) विहंगमाः ।
र्यदा तुतिष्यन्ति वशमेष्यन्ति म तदा ॥५२॥

समस्त उराङ गोरमुङ जे (४) पास वोयक यङा छु पक्षिपनि क्वतिङ वरङा वेव सास रायुव धकं ।

ततश्च क्षुविषयामि (५) (पौ २४ ख) तिक्रान्तेषु व्याद्दधो निवृत ।

थ्वनलि मीन तुन्य मजिस्यं बोस्य वङाव थ्व सवर निरासान लीहारं ।

लुव्वकं (१) व्यावृर्त्त मव लोक्यकपोता उचु ।

सवर लिहावङाव खङाव वरखुनिपनिष्यं धारं । (२)

किमिद निमूचितं ।

आव थ्व पास फेने गथ्य धकं ।

चित्रग्रीव उवाच ।

चित्रग्रीव (३) राजाव वरखुनिनं धार ।

मातामित्र पिता चेति स्वभाव त्रितयंहियं ।
कार्य्य कारन तश्चान्य (४) भवन्ति हित तुद्धयः ।५३।

माम बबु थव स्वभाव थ्व स्वता प्राणिया हित याय थव स्वभाव भिनङाव समस्त (५) (पौ २५ क) हित जुयु थम याङा कार्यया दोन मेवन यायु थम हित यातसा मेवनं हित यायुव ।

तदस्मात्मत्रं (१) हिरण्यक्व नाम मुखकव गण्डकी तिरे
चित्रवने निवसति । सोस्माकं पाशदेत्स्यति । (२)

थ्वतेन जे मित्र हिरण्यक नाम छु गण्डकिया तिरस चित्रवनस वसरपं चोङ थ्व भेजेस (३) पास फेकिव धकं ।

इतवालोक्य सववते हिरण्यंकसमिङ्गते ।

थथे भारपाव (४) सकन्यं हिरण्यक छु चोङा थायस ओन ।

हिरण्यकश्च तत्रसर्व्वदापाय सकल याश (५) (पौ २५ ख) तहार चिवरंकृत्वा निवसान्त

हिरण्यकन थ्व चित्रवनस चोङाव सदा कारं पर उपकार याय (१) चिन्तरपं शतछि प्वारे दयकं पिहाय थाय् जनयग याङ चोन ।

ततः कपोनतांपा (२) त भय चकीतस्मृष्णीस्थित ।

थथे चोरे वरखुनि बोस्य ववया शब्दन ग्याङाव सो (३) म्हक चोक ।

चित्रग्रीव उवाच । सखेहिर०ण्यक किमस्नान्न सम्भारवस । (४)

थथे हिरण्यकया समिपस जुव वङाव राज वरखुनिन धार । भो हिरण्यक भित्र छान जेव (५) (पौ २६ क) छतां मधास्य दिर धकं ।

हिरण्यक स्तद्वचन माकर्ण्यस संत्रमं विवलान्नि सृतयाह ।

हिरण्यक (१) न कनं चित्रग्रीयया वचन ङेङाव अति आनन्दतं मन्थान प्वारन पिहां वयाव याव ल्हान । (२)

आ पुण्यवानस्निं मुहत्मे चित्रग्रीव ।

थनितुनि जे शरिर पुण्य देह जुर छुथिंग्व प्रीति (३) अत्यन्त सहृद दर्शन याय दवम्ह धकं हिरण्यकन चित्रग्रीव हात ।

पाश पद्धाश्च (४) तान वलोक्य सविस्मयं क्षणंस्थितों वाच ।

चित्रग्रीवया पादस पाशन केङ चोङ खङाव खचि वि (५) (पौ २६ ख) स्मय चायाव सोम्हकं चोङाव हिरण्यकननं धार ।

सखे किमेतत ।

भो मित्र चित्रग्रीव अमो (१) पास छोया कारण धकं ।

चित्रग्रीव वावदत । मित्रकिमन्यव । अस्माक प्राक्तेन (२) जन्म दु:कृत विचेष्ठितं ।

चित्रग्रीवन धार – भो मित्र मेवतान छोन जुयु जे पनिसेन (३) पुर्व्व-जन्मस मभिङ याङव आव गथ्य जुर ।

रोग सोक परिताप बन्धनं व्यसन (४) निच ।
आत्मा पराधवृक्षस्य फरान्यत निदेहित ।५४।

रोग, सोक, पासंताप, वन्धन नाना दु:ख व्य (५) (पौ २७ क) सन ध्वतेतां थव आत्मा याङा अपराध हाङा वृक्षस थव सरिरस फररपिव ।

तच्छुत्वा चित्रग्रीव (१) स्य बन्धनं छतुसमुष सयृंपत्ति ।

ध्वते ङेङव हिरण्यकन चित्रग्रीवया पाश फेकेतना । (२)

चित्रग्रीव उवाच । मित्र मोमवउषा मन्मदाश्रितानां पाशास्तावच्छिद्धि ।

चित्रग्रीव धार (३) जेनि मखु फेके ध्व जे धकं चोङ कतकयानि फेकिने भो मित्र हिरण्यक सखे धकं ।

हिरण्यक (४) प्याम्ह । अहमम्य वलोवत्ताश्चकोमरास्त देवापाशाश्छेतुं कथ सहंसमा था भवामि । (५)

(पौ २७ ख) हिरण्यकन धार जे अल्प बर बा क्यातु ध्वलृतेतेस पास फेने जेने गथ्य फयुव ।

तथावत्सेदत्ता (१) न तुटन्तिता वदभवत: पाशारिचन्नग्नि ।
तदनन्तर यर्थाशक्य मेतेषा मधि पाशाश्छेत्स्यामि । (२)

जे वा तोक मदुवरं ङ्हा छे पासनि फेके मखा धकं । (३)

चित्रग्रीवो पदत । अस्त्येवं किन्तु यथा शक्ते पागेमेवता वन्धनान्य पनम ।

चित्रग्री (४) व नं धार । छेन व जेन दयका जां खव अध्वयनतु जुरसन्व सक्यन चावध्यं ध्व पनिसनि पास फेकिने धकं । (५)

(पौ २८ क) हिरण्यकेनोक्तं । आत्मपरित्यागेन यदाश्रीताना रक्षण तंनितिविदान समतं ।

हिरण्यके (१) न धार ध्व जिव मोचकं थव सेवक रक्षरप नीतीस मदो जीतिस भरोव नीतिस ल्हायाय (२) दो धकं ।

यर्त

आपदाथे धनं रक्षद्वारा रक्षद्वनरपी ।
आत्मा नं शततं रक्षदा लैरपी (३) धनैरपी (५५।

गथ्य धारसा आपदा रामिया कारनं धनरक्षा याङ तयमार धन (४) यासिं मुर स्त्री रक्षरपं तयमार छोयासिन्वं स्त्रीयासिन्व थव आत्मा मुरन रक्षा याङ तयमार । (५)

(पौ २८ ख) अपरन्व ।

धर्म्मधकाममोक्षानां प्राणाः सतिष्ठतहेतवे ।
नीतिद्मता किन हतारक्षत । किरनक्षेतं । (१)

गथ्य धारसा धर्म्म अर्थ काम मोक्षे ध्व प्यता थव आत्मा दतोरे दव आत्मा मोङव ध्व आदिनं (२) समस्तं मोके आत्मा रक्षा याङ ततोरे छोङ दव ।

चित्रग्रीव वदत । सखे नीतिस्त (३) वदाद शेन किं न्त्वहमाश्रोतानान्दुःख सोढू महासमर्थः ।

चित्रग्रवन ल्हात । भो (४) मित्र नीस्तिरा अमथे अव अधयनं थवके आश्रय याङ चोनङाव दुःख मोचके मफतङाव छो धकं । (५)

(पौ २९ क) अपरन्च ।

धनानि जीवितं चैवं परार्थे प्राज्ञ उत्सृजेत् ।
सन्नि वरं तयागो विनाशे नियते सति । (१)
अयमपश्चासाधरणो हेतु ॥०॥
जातियगुलानान्च सान्यमषा मया सह ।
मत्प्रभुत्वंफल् व्रुहि (२) कदा किन्वद्भविष्यति ।
अन्यच्च । –
विणा पर्त्तणमरते न तजन्ति मभान्तिकं ।
तत्म प्राण व्ययना (३) पि जिवयितन्मनाश्रितां ।५६।

गथ्य धारसा जेन छो बियां मदरे जे ग्वरनं तोरमतव ध्वप (४) निस्यं ध्वतेन जे थव प्रान मोरसन्वं ध्व पनि रक्षरप थवके आश्रययाङ चोङपनि म्वाचके धकं (५)

(पौ २९ ख) किंच

मान्सपुत्र पुरिपास्थिनिर्म्मितेमम पुङ्गले ।
विनश्चर तव्य प्यास्थायशः पारपमित्रमे । (१)

ला, चो, खी, कोस, ध्वतेन निर्म्मित याङ तया शरोड छ्रे जे जुरसां थथिंङ सदाकारं चोन्य मदा शरिडं (२) यंश प्रतिपार याय माल भो मित्र धकं ।

पश्य

यदि नित्यमनितयन निर्भूरं काल वाहि (३) ना ।
यस कायन रत्यन्ते तन्न लब्धं भवेत किं ।५७।

सदाकालं अक्षिर मरधारो शरीड थथिङ शरिड (४) न यर्श किती मर ातङाव जर्म कायाया कार्य्र्य छो यर्शरायं मदतङाव मेवता छो सारं मदो (५)

(पौ ३० क) यंत ,

शरिर गुणानान्च दुरमत्यन्तनन्तरं ।
शरिर क्षणविध्वसि कल्पान्त स्थायिना गुणा ।

शरिरव गु (१) नव अति अन्तर याब शरिर जुरं क्षन मात्रण मोयुव गुण जुरं कल्पान्तनं ममोक ।

इत्या (२) कर्ण्या हिरण्यकः प्रहृष्टमताः पुरस्कृतः सन्नुवार साधु मित्र साधु ।

गथे चित्रग्रीवन (३) धाया ङेङ्सव हिरण्यक आनन्द जुयाव आप्यायमानन धारं भो मित्र साधु साधु छे धकं । (४)

अनेताश्रितानां रोत्सरे त्रैलोकयस्यापि प्रभुत्वं त्व वुज्येते ।

भो मित्र चित्रगीवस थ्व प्रकारन छेन थव (५) (पौ ३० ख) के आश्रय याङ चोङ पनि रक्षरपं वचन पितासतेन त्रैलोकया स्वामि इन्द्रादि देवता नं छे पुजरपिव धकं । (१)

एवमुक्त्वा सर्वेषावन्ध नानितनछिन्नानि ।

थ्वते धायाव हिरण्यकसन सकरसं पाश फेकरं । (२)

शिरण्यकः सर्व्वान्सादारं सम्पुज्याहे ।

हिरण्यकन चित्रग्रीव प्रभुतिन समस्त वरखुणि (३) र्यथा शक्तन आवरन पुजा याङ मान्य याङ धारं ।

सखे चित्रग्रीव सर्व्वथात्रतार वन्धन (४)
विषो मदोमासक्यां सन्व ज्ञान कर्त्तव्याः ।

भो मित्र चित्रग्रीव अवस्यं थ्व पाशन केङ्या थव आत्मा (५) (पौ ३१ क) यात अज्ञान धकं दोखन याय मतेरे धकं ।

यते ,

गोधिकाज्योजन शतात्पहन्तिहाभिखं खगः । (१)
स एव प्राप्तकारन्तु पाशबन्धन पश्यति ।५८।

गथ्य धारसा शतछि योजनन थहास्यं जोव पक्षिन (२) पृथ्विस चोंग्व कीटपङ्ग खन थथिंग्वम्हन दैवन हया पाश पीश छुस्यं तया मखस्यं बन्धन रात धकं । (३)

अपिच,

शशि दिवाकरया ग्रहपीडनं
गजभुजङ्ग मयोरपि वन्धनं ।
मतिमतान्त्र विलो (४) क्या दरिद्रता
विधिरहो वलवान्निति ममेति ।५९।

चन्द्र सूर्य थिगव राहुन ग्रास याङ पिडा विर किसि थिं-(५) (पौ ३१ ख) ग्व सर्प्प थिंग्व वरवन्त शिखरन वन्धन राङहन ज्ञान तव धाय मदु दैव वर वन्त दैवन छोयातं ओ ज्ञानिम्हन थम (१) तव चिचा धाय मदो समस्तया सिं दैव वरवन्त धकं ।

अन्यच्च ।

व्यामोकान्त विहारिणो (२) पिं विहगाः संप्राप्नुवन्त्यापदं ।
वध्यन्ते निषुनैरग देश लिलात्मत्स्या समुद्रादपि ।
दुनीत पूकिमस्ति (३) किं सुचिरित कः स्थानारा भे गुणाः,
कारो हि व्यसनः प्रशारितकरो गुल्हाति दुरादपि ।
इति (४) प्रवोध्यातिथ्वय कृत्वालिगाचा चित्रग्रीव प्रस्थापित
सपरिवारो यथेष्ट देशान्ययो ।

ध्व प्रकारण हि (५) (पौ ३२ क) रण्यकन चित्रग्रीव बोधरपाव अतिथ्वय याङाव आरिंगरपं चित्रग्रीव छोर थन चित्रग्रीव समस्त थव वुखरनि (२) न रिचकं थम थम यया देशस वनं ।

हिरण्यक स्वविवरं प्रविष्ट ।

हिरण्यक (३) थव छुप्वारं दुहारं ।

अथ रघुपतन काकि सर्व वृतान्तदशी साश्चर्यमिदंमाह । (३)

ध्वनलि ध्व समस्त वृतान्त सोस्यं चोङ लघुपतनक कोखन अति कौतुक चास्यं धार । (४)

अहो हिरण्यक श्लोध्यसि ।

गथिंग्व हिरण्यक महागुणवन्त ।

अत्रोहमपित्वया सह (५) (पौ ३२ ख) मैत्री मिछामि ।
ततो यामंत्य नानुग्हितं महसी ।

छेव जेव मित्र याय वांछा यातग्व थ्वतेन जे (१) व मित्र संग्रह याहुने धकं ।

तछत्वा हिरण्यको विवरान्त रादाह ।

थथे लघु (२) पतनकन धाया ङेङाव हिरण्यकन थम प्वार दुवने चोङाव सरत हरं ।

कस्त्वं । (३)

छ सु धकं ।

सब्रुते । लघुपतनको नाम वाय सोहं ।

कोखन धार लघुपत (४) नक नाम कोख जे धकं ।

हिरण्यको विहस्याह –

हिरण्यकन ङ्हिसव धार । (५)

(वौ ३३ क) का त्वया सह मैत्री ।

गथ्य छेव जेव मित्र धकं ।

यत ,

यदन पुज्यते लोकय्र वुधस्तत्तेन यो (१) जय्वयत ।
अहमन्न भवंभोक्ता वधं प्रीति भविष्यति ।

अपरन्च ।

अक्षमक्षकयो प्रीतिविपखे (२) कारणं यत: ।

शुगालात्पाशद द्वगुसो मृगकाकेन रषति ।

गथ्य धारसा नयुव नसा (३) व प्रीति याय जुरं विपर्तिया कारन जंवुकन मित्र यातोरेन चरान वन्ध सेव कोखन रक्षर (४) पा दु:ख धकं ।

वाय सोव्रुते । कथं मेतत ।

लघुपतनकन धार अमोख गथ्य धकं । (५)

(पौ ३३ ख) हिरण्यक कथयन्ति ।

हिरण्यकन कन ।

३. चरा, कोख व धूर्त गिद्धया बाखं

अस्ति मध्य देश चम्पक वतिनामारश्याती ।
तस्यां चिरात्म (१) हंतांस्नेहेन मृगकाकौनि वसति ।

गोछिन्न थायस मध्य देशया समिपस चम्प (२) कवति धाया वनान्तरस ताकारं साधु वृर्त्तिन संग याङ कोख चराव वसरपं चोङ । (३)

सच मृग: स्वेछेया परित्राम्यन्पुष्टाङ्ग शृगारेशावरोकित्त ।

थ्व मृगन थव इछ्यान (४) भ्रमरपं ज्वयाव पुष्टाङ्ग देहयाङ चोंग्व जवुंकन खन ।

तमालोक्याचिन्तय दसौ आक थय (५) (पौ ३४ क) स्य मातसंसुलरितं । भक्षरामि ।

थ्व चरा खङाव जम्वुकन चिन्तरपरं गथिंग्व चराया रा अपूर्व्व (१) न मिग्व रा गथ्य नय धकं ।

भवतु विश्वासताव दुत्पातयामि । इतयालोक्याष तिय (२) प्रवीत ।

आवया थवके विश्वास याचके परिमान निश्चय धकं थथे चिन्तरपाव (३) सप तिङाव धार ।

मित्रकुसनन्त –

भो मित्र कुशररा धकं ।

सवुते । कुत:स (४) मागछ सिकस्त्वं ।

मृगन धार गनण वया । छ सु धकं ।

जंजुकोवते । क्षव्र बुद्धिनाम जंवु (५) (पौ ३४ ख) को हं मण्यत्र वन्धुहितांमृत वद्वसामि ।

जंवुकन धार क्षद्रबुद्धि नाम जंबुक जे ध्व वनस वांधव मदोन (१) सिक चोङाथ्यं चोङा धकं ।

इदनिंत्वां मित्रया साध्य पुनस वन्धु जीव लोकं प्रवितिष्ठ (२) स्मि ।

आव छे मित्रव नाप राङाव जे पुनजन्म याङा म्वातंग्व, छे थिंग्व वान्धव दत्तो धकं । (३)

अधरात बानु चोरेणे व मया भवितव्यं ।

आव छे अनुचर जुस्यं चोन्य धकं ।

ततस्ता (४) वदस्तङ्गते भगवति मारिचिमारिनी मृगस्यवास भुमिगतो ।

थथे खं ल्हास्यं चोरे भगव (५) (पो ३५ क) न्त आदित्य त्वं अस्तङ्गत जुयाव मृगया वास थायस नेम्हं वनं ।

ततह्रचमपक शाखाया सुबुद्धि नामकाको मृ (१) गस्यं चित्रंवसति ।

अथ्य जंवुकनापं मृगवास वरे मृगया मित्र सुबुद्धि कोख चम्पक (२) स्वान सिमास चोनं ।

क्वखनं धारं

सखे मित्र मृग को यं द्वितिइ । (३)

भो सखे मित्र मृग अमो पासा सु धकं ।

मृगो वते । जंवुको यं मस्माभि: सहसखेभिछन्ना (४) यात ।

मृगन धार जंवुकन जेव मित्र याय एस्यं वर धकं ।

काको वते । वस्यय आगन्तुनां (५) (पौ ३५ ख) सह विश्वास युक्त ।

कोखन धार । भो मित्र अमोव विश्वास याय मभिङ धकं ।

तथाचोक्तं (१) ।
अज्ञातकुशलशीलस्य वासो दव न कस्यचित ।
माजोरस्य हि दोखन हशतो मूटो जरङ्गव ।

गध्य (२) धारसा कुल शीर व्यवहार मसेयाम्ह वास विय मतेव मचि बास बितोरेन जलङ्गव गृढ भतिया दो (३) खन थम मोक दवखे ।

तावा स्तु: कगमेतत् ।

मृगन धार अमोख गध्य धकं ।

काककध्वयति (४)

कोखन ल्हार ।

४. कांम्ह गिद्ध, भति व चखुंचाया बाखं

अस्ति भागीरथीर गृहकूट नाम पद्यतं । महापर्क्कर्टावृक्ष । (५)

(पौ ३६ क) ग्वछिनं बेरस गङ्गातिरया समिपस गृहकूट नाम पर्व्वतस तबधङ अर्क्कटि सिमा छमा दव ।

तस्थ च कोट (१) र दैव दुर्व्विपाङ्गलितन पनो जंलङ्गव नाम गृत: प्रविसति ।

थ्व सिमाया कोस दैवयाकेना (२) स अन्धजलङ्गव नाम गृद्ध छम्ह वसर पं चोग्वं ।

तेर्ज्जोवनाय त वउक्षवासिन: पक्षीन: स्वाहार (३) न्तु किचितिकन्चिदवाति ।

थ्व म्वाचक अर्थन थ्व सिमास वसरपं चोग्व पक्षिपनिस्यं आहार (४) चिभाय चिभाय बियाव तर ।

ततो सो जीवति ।

थ्वन आधार याङ म्वाङाव चोनं ।

अथ कवाचि (५) (पौ ३६ ख) दीर्घकर्ण्ण नाम जार:पक्षिणा वकानमक्षयेतुंतत्रागत ।

थ्वनलिथे छुन्हुया प्रस्थावस दीर्घ (१) कर्ण्ण नाम भतिन पक्षिया चाती नय याङ थ्व थायस वनं ।

तमयान्तं दृष्टाशाव (२) कै भयाकुलितै: कोराह: कृत ।

थ्व भति वव खङाव भंग्लाचातो उल्लोरन हा (३) रं।

तछ्रुत्वा जलङ्गवनोक्त। को यं मायात।

थथे भंग्लचातो हारा स (४) र जलङ्गव गृढण धन धार सु वर धकं।

दीर्घकर्ण्णश्चत भवत्मालोक्य समय हाहा तो (५) (पौ ३७ क) स्मा धेनातिसन्निकान परायन मप्याणक्यानुष्ठान।

दीर्घकर्ण्ण सेयाव अत्यन्त ग्याङाव जे (१) म्वाय ममार धकं व्यय मफयाव थ्वया समिपसं चोन।

तद्यथा प्प्तव्यं मद (२) त्वतत् समिपसव गछ्रामि तयालोच्यो थ्वसृत्याव्रवित।

थथे चोरे भतिन थ्वया (३) समिपस वनेना थ्व नापराय धकं चिन्तरपाव थ्वया समिपस वङाव धार। (४)

आर्यत्वाममिवन्दे।

भतिन धार- भो गुरु नमस्कार धकं।

गृद्धोवदतिकस्वा। (५)

(पौ ३७ ख) गृढन धार- छ् सु धकं।

साव्रवीत। मार्ज्जाराह।

दीर्घकर्ण्णन धार- जे भति धकं।

गृद्धा द (१) तै। तदपसरदुर लोक्तं चद्वन्तव्योसिमया।

गृढन धार अमथ्वय जुरसा अदिक ख (२) छाय तायिनेनं हचकास्यं जे मोचक्य मतेबरा धकं।

मार्ज्जारोववति । शयतां ता वत्मम (३) वचन ।

भतिन धार जे वचन नि ङेङो धकं ।

अकोहय । दिवघयास्त (४) दाहं तव्यं ।

थ्व रस जेन मोचकार सां मोचके धकं ।

यर्त,

जातिमात्रेन कश्चित्किकंम्यपू (५) (पौ ३८ क) ज्यतैक्वचित्: व्यवहार परिज्ञाय वध्य पुन्ज्याथवा भवेत ।

गथ्य धारसा जाति मात्रन सु जु (१) रसन्व मोचक्य रा पुजरप्य रा चर्य्य व्यवहार सोयाव छो जोग्य जुरओ पुजरप्य जोग्य (२) जुरसा मान्य याय मोचके जोग्य जुरसा वध्यं याय धकं ।

गृद्धा्वदत । कथत (३) वानुचरितं ।

गृद्धणधार छुन मजात चरित्र गथ्य धकं ।

सोव्रवीत ।

दीर्घ (२) कर्ण्णन धार ।

अहमत्र गंगातिर नित्य स्नायि नीरमिथा । व्रम्हचर्य चान्द्रायस नियठामि च (५) (पौ ३८ ख) रित्रवत्रं ।

जे थ्व गंगातीरस नित्य स्नान याङाव निरामसि याङ व्रम्हचर्यय् धररपं चान्द्राय (१) न व्रत चररपाव चोङा ।

युष्माश्च धर्म्म ज्ञानमय विश्वास भूमय ।
पक्षिणोभ (२) मागे प्रस्फूवति अतो भवदमयो विदा
बुद्धम्या धर्म्म श्रोतुं महमत्रायात ।

छे धर्म्म (३) ज्ञान शास्त्र सव धकं जेव विश्वास याक पक्षिपनिस्यं जे ङ्हवने छे प्रसंसा ल्हाक ध्वते (४) न छे धर्म्म शास्त्र सव छे धर्म्म शास्त्र ङेनेन विद्या सव धकं ङेङान जे थन वया ।

भवन्तु (५) (पौ ३९ क) श्चेतादृशा धर्म्म शायन्मामति थिहन्तु मुद्यता । गृहस्थ धर्म्मश्चष ।

आरोवप्युचितं कार्यमाति (१) ध्वं गृहमागतो ।
छेतु पश्वगतां छायां नो प संहर तमम ।
अन्यश्च ।
यदान भवति (२) तदा प्रोतन वचसायिता वदातिथिं पुज्यां ।

ध्व छेस छतां मदतसन्वं प्रिति वचनन घिनं (३) अतिथिंपुजा याय ।

तथाचोक्तं ।
भृगानि भूमिरूवकं वाकंचतुर्थी रस नृणां । (४)
एतान्यपि सतां गेहे ताछियते कवाचनं ।

देवथ्यं भारपातखिनं चोन्य थाय दु भूमि (५) (पौ ३९ ख) थन दिसन धकं आदरनं सत्कार वचन लंख आदिन भापि गाव रा धकं ध्व प्यताखिचं सजर्जणया (१) गृहस ग्वरनं मवय मफोय ।

अपरन्व –
निर्गुणेष्वपि सत्वेषु दया वृवन्ति (२) सद्धव: ।
न हि सहरते ज्योत्स्नां चन्द्रश्चोण्डारवशनि ।

निगु निम्ह व जुरसनवं सा (३) धू जन न दया यात ग्वतोथ्यं धारसा तोयु बेराण चन्द्रमास्यं चन्द्रारया गृहतपं समस्त (४) तुल्ययाङ खर ध्वतोथ्यं धकं ।

गृद्ध वदत –
माज्जीरो हि मान्सरूवय: पद्धिशावकाश्चा (५) (पौ ४० क) त्रनिवसन्ति तेनै व्रवविमि ।

गृढन धार छे जुयुव भति रास चेत वङम्ह पछ्रिया चातो थ्व सिमास वसर पं (१) चोग्व थ्वतेन गथे धाया धकं।

मार्ज्जारो भूमि स्पृष्टवा कर्ण स्पृसतिक्ते।

मतिन (२) पिश्वि थियाव न्हसप्वत थियाव धार।

मयाच धर्म्मशास्त्रं श्रुतवा वितरागेण दुष्कर व्रत (३) मिद मधय वसित।

जेन धर्म्म शास्त्र ङेङाव निरोभन दुष्करे व्रत चररपं चोङा धकं। (४)

यत

परस्परं विवदमा नानामपि प्रमान शास्त्राणाम
हिन्सा परमा धर्म्म इत्यतैवसंत्य। (५)।

(पौ ४० ख) परस्पर नाना शास्त्रस ल्हास्यंतया छोयासिन्व अहिसा पर धर्म्म धकं थ्व सत्य धकं। (१)

अपरन्व –

सर्व्व हिंसा विर्वृत्तायनरा: सर्व्वसहायश्चय।
सर्व्व स्याश्रम भूताश्चतनरा स्वर्ग्गगा। (२)
मिति।

अपरन्व।

एक एक शुद्ध धर्म्म निधन प्यनुया तियाति यष शरिरण समनास (३) सर्व्वमन्यत्र गच्छति।

किन्व

र्यातियस्य यदामान्स ममयो पश्यमान्तरं
एकस्यंक्ष (४) शिका प्रीतिरन्य: प्राणे विमूष्यत।

रार्न विव रा थ्वं रव थ्वनिम्हसं अत्यन्त अदिक पाक नवम्ह (५) (पौ ४१ क) या क्षरमात्र सुख रा थ्वरम्हया प्राण मोक।

अपरन्व –

वृतव्यमितिय दु:ख पुरूषसीयोपजाय (१) तोशक्यस्ते।
शत्यस्तेनानुमानस्य परोषि परिरक्षितुं।

सिय धाया पापधङ प्राणया दुःख छु (२) नु मदु थ्व अनुमाननं थव शक्तनं तुनथ्य मेबन मोचके वङ बरस रक्षरभ्य मार । (३)

स्वछन्द वन जातेन शाक्य नापि प्रपुज्यते ।
अवस्य दश्लोदरस्यायेक कृय्र्यात्पातकं जे (४) नः ।

थम थ्य थमं वनान्तरस जायरपु सोर्ग पातारनस्यं प्यत थंङ गोर थथिंग्व छ्रोन थवन (५) (पौ ४१ ख) जीर्ण्ण बनकाव दग्वोदरया निमित्तन मेवया प्राण कास्यं महापातक सुनानं यायुव ।

एवं विश्वास (१) स्य तरूकोटरस्थित । तेतो दिनेषु
गछ्त्स थक्षिशाचकानात्कम्य त्रत्रानियखादति । (२)

थ्व प्रकारन थ धर्म्मि थ्यं ङनकं विश्वायाचकं दीर्घकर्ण्ण भति सिमा कोसिचोन । थ्वनरिथ्यं (३) भ्कंग्लर मदु सोयाव भ्कंगँरचातो कायाव सिमा क्वस नय यनं ।

अथ येषामपत्यनि (४) खादितानि त्ये शाकार्ता विरयदिमजिज्ञाना मालंक्वा ।

थ्वनलिथ्यं ग्वम्ह पक्षिया मोचा (५) (पौ ४२ क) तो नयाव मोर ओम्ह पक्षि शोक याङाव दुखि याङ विराप याङ चिन्तरपरं ।

परिज्ञाय मा (१)ज्र्जारं कोटरान्नि सृत्य परयितः ।

थ्व पक्षिमनिस्यं मोचातो मोयाव सोक याङ (२) मासयाङ वव सवयाव भतिन सिमाक्व तोरतंवर ।

इतस्तनो रूप यदिभिः नत्र त (३) चुकोत्रर साचका स्थिति प्राप्तानि ।

थ्व पक्षिपनिस्यं मार भारपं चिनतरपं सम (४) स्त थायस मार जोरङास्य थमथम चोङा सिमाया कवसं मोचातोस कोस खनं ।

अनन्तर (५) (पौ ४२ ख) श्चानेन शावकाः खादिता
इतिनिश्चितो पछि भिः मेरकं कृत्वास गृद्धो व्यापादिता ।

थथे क्वस खङा (१) व थ्व गृद्धनखं भ्रेजेस माचातो नर धकं थथे भार पं पक्षिपनि मेररपं गृद्ध स्यात । (२)

हतोहं ब्रवीमि । अज्ञान कुल शीलत्यादि ।

सुबुद्धि कोखन मृग हात थ्वतेन कुल (३) शीर थम मसियाम्ह वास बियमते धकं ।

इत्याकर्ण्णा जम्बुक: सकोपमाह ।

थथे (४) कोखन घाया ङेङाव जम्बुकन तम चास्यं धार ।

मृगस्यं प्रथम दर्शन मवानपि अज्ञातकुल (५) (पौ ४३ क) शील एवं तवमव तास हय थमज्ययाव देतस्पस्नेहानु वृतिंरूत्तरोत्तरं वद्धिता ।

मृगव छ् ङहवने नाप (१) रातस्यं छनं कुल शीर मसेव आव गथ्य छव मृगव स्नेह याङ नाना कथा ल्हास्यं थे थे हे (२) ति जुर धकं ।

अन्यच –

अय निर्ज: परीवति गणना लघुचेतस्यं ।
उदार चरिता नान्तु (३) वसु धैव कुटुम्वकं ।
यथा दोय मृगा बन्धुस्त थाय भगवानपि ।

गथ्य (४) छन मृग मित्र जुर अथ्वय जे धकं ।

मृगो वदत । कि भने मोर्त्तरोवरण सर्व्वयकत्र
विश्र भारा (५) (पौ ४३ ख) पसुखिमि । स्थियतां ।

मृगन धार अमो छो याय थथे उत्रा फोतन न्वाङाव छो याय भ्रेजे स्वम्हं (१) नाप विश्राम याङ सुखन चोन धकं ।

कोकएवमस्तु ।

कोखन धार छ्न धायाध्वय (२) धकं ।

प्रातः सर्व्व यथमि मत देशगता ।
एक दातेन जंवुकेन सुनिमृतमुक्तं । (३)

ध्वनंलि नसङाव थमथम यया२ थायस वनं । जंवुकन एकंतर सपतेङ वङाव मृग (४) हात ।

सख मृगाएतस्मि न्वनेक देशेशस्य पुर्ण्ण क्षत्र पस्तिम दहं त्वादयासि तथा कृतसति (५)

(पौ ४४ क) भो मित्र मृग ध्व वनान्तरस अपुर्व्व छ्वोव दव ध्व जेन छ्केने धकं (१) बोङ यङाव केङाव न्हिथं ध्व मृगण नर वन ।

क्षत्रपति नादृष्ट्वा पाशस्तत्र वियोजित । (२)

बु ध्वरन खङाव ध्व बुस पास छुतं ।

अनंन्तरं पुनारागतो मृगः पाश वद्वा चिन्त (३) यन ।

ध्वनरिध्वय पुनर्व्वार नरवङाव मृगपाशन केङाव चिन्तरपरं ।

कोम (४) मित्रः कालशायातु । तुं मित्र दन्य समर्थ

मेवन सुनानं कार पासव तुल्य सवरया पाश (५) (पौ ४४ ख) न केङ जे रक्षरपिव मित्रन परम धकं ।

अत्तान्तरस जंवुकः तत्रचगत्योपस्थि चिन्तयत । (१)

ध्वनंरिये ध्व जम्बुक ध्व चरा पासन केङ थायस वङाव चिन्तरपरं ।

फलि (२) ततावदमास्कं वायत प्रवन्धेन मनोरथ सिद्धिरपि वाहुल्यान्ना विष्यति । यर्त । (३)
एतस्यात्कृत्यमानस्य मान्साशृग्मिसान्य स्थिखण्डा न्य प्रिपाप्त व्यानि ।

आव निफल (४) रपरा जे कपट उपायया प्रभावन मन वांछा सिद्धि जुरो यको नय दयुनो धकं । ध्वया रा चोथस्यं म (५) (पौ ४५ क) नुष्यन यङाया रा न हिन पुङ कोसखिनुं नय दयु मखा धकं ।

मृगस्त माराभ्य पोल्ला सितो व्रते । (१)
सखे । छिनिबन्धने त्रासस्वभां सत्वरं ।

चरानं जंबुक वव खङाव रस तायाव धार। भो (२) मित्र ध्व पास फेकिने रक्षा याहुने धकं मथान ।

यत: ।

आपत्सुमित्रं जानिया धुद्व (३) शुरं धनशुचिं ।
साय्र्या क्षीणे थुविले षुव्यसन षु च वान्धवानु ।

मित्र सेय जुरं आपदा (४) स सुर सेय जुरं संग्रामस शुचि सिरधाय जुरं पर धनादिस निरोभिम्ह स्त्री धाय जुरं थव धन मो (५) (पौ ४५ ख) क बेरस दरिद्रस वान्धव सेयजुरं परस्परङास्यं रक्षा याकम्हं ।

जंबुक पाशं महुत्रिलोक्य (१) चिन्तयेत । दृधं शब्दताव दयस्वत्वं ।

थथे मृगन धायाव जंबुकन पास वारंवार (२) सोयाव चिन्तरपर क्वात्तिकं स्वर तियभार धकं ।

व्रत र स्नान निम्मिता एतै वास (३) स्नत्क थमध भट्टारक वासर दतै स्पृणामि । मित्र नान्यथान्त व्यर्यत्पमाते तवया वक्तव्य (४) तत्मयाव कर्तव्यं ।

जंबुकन धार भो मित्र मृग जे मोड ल्हुयाव शुचि सिरन थनि एका (५) (पौ ४६ क) दाशी व्रत चलरपं चोङा थथिङ व्रतस गथे अमो पास फेने भो मित्र जे थन चोने मखा कनस ङ्हाचो छन (१) धायाथ्यं जेने फेके मखा धकं ।

अनन्तर काक: मृग समागत मदगभ्याश्रिषात तथा (२) विधं द्राष्ट्वा वनदत ।

ध्वनंरि मृगया मित्र सुबद्धि कोखन मृग मवयाव स्वर वंस्य (३) पासन केङ चोङ खङाव धारं ।

सखे किनतत् ।

भो मित्र अमो छु धकं । (४)

मृगोब्रते - अवधिरित सुहृद्धा कयस्यफरं ।

मृगन धार सुहृदयया वचन मङेङाया फ (५) (पौ ४६ ख) लंन धकं ।

तथाचोक्तं ।

सहृदि हितकामानां यः श्रृणोति न भाषितं ।
विपत्सनिहिता तस्य स मरः (१) शत्रुनन्दन : ।

गथ्य धारसा थवके हितन ल्हाक हेतिया वचन मङेङम्ह थ्वम्हण थव (२) तं आपदा मारजोव शत्रुया आनन्द याक्व धाय ।

काकोब्रते । स शृगारःक्व । (३)

कोखन धार । थ्व ध्वर आव ग्व धकं ।

मृगोणेक्तं । मन्मान्सार्थीतिष्ठतेनैव ।

मृगन (४) धार जे रा आसा याङ चोङ धकं ।

कोको वदत । मिन उक्त मेवमया ।

कोखन धार जे म (५) (पौ ४७ क) धाया रा धकं ।

अपराधोनमस्तीति नैव विश्वास कारनं
विद्यतेहि नृशंसत्यो भयं गुणताभ (१) मि ।
निच्छ्वास अरे वन्चक किंत्वया पास कर्म्मकृतः ।

भास्व तयानं धारं अ (२) रे जंबुक वंचका गथ्य छन पाप कर्म्म याङा धकं ।

यत,

सरापिता नाम धुरैर्व्व (३) चोमि -
मिथ्वया पचरिैश्चवशृकृतानाम
आसावता श्रदृधतन्च लाकं
मिमथिंनामन्च (४) यितच्यमास्ति ।

अपरन्ध

उपकारिणि विशुद्ध शुद्ध मतोय समचरति पापं ।
त मु (५) (पौ ४७ ख) वन त्रयमलिनं भगवति वसढ थ कथं वहसि ।

उपकार याय थ्वयङ नकं कपत वचरपं पा (१) प याक्व थथिंग्व त्रिभुवन संमलिन पापि भगवति पृथ्विस्यं गथ्य बुस्यं तर ल्हन्यफतं (२)

अवधास्थि तिरयं दुज्जनानां ।

यत्थेनं दुज्जनया मर्ज्जात थथे खव ।

प्राक्यापद (३) चो: पत तिखादति पृष्ठ मान्सं
कर्ण्णेकरनं नविरोति सर्व्वे चित्रं ।
क्षिद्रनिरप्य सहसा (४) प्रविशतयशक्ति ।
सर्व्वं अलस्य चलित्तमे सर्क करोति ।

गथ्य धारसा दुर्ज्जनव पति व उस (५) (पौ ४८ क) भाव गथ्य पतिन यात अथ्वय दुर्ज्जन न यायुव ङहपा तोतिसनि जुयुव थ्वनलि जरधुरी वने जुयज न्ह (१) सपोत क्वस विचित्रन हारिव । थनंलि छिद्र सोयाव दुविस्यं प्रहार यायुव ।

अ (२) थ प्रभाव कालेस क्षत्रपतिलगुड हस्तस्तं प्रदेशमागतछन्न (३)
वलोकीत: कोकेना वलोकित: काकेना वलोकयचोक्तं ।

थथे चोङ्ग बेरस थ्वनलिंथ्यन नसङाव थ्व बुथ्वर (४) न थ्यंग ज्वनाव पास छुस्यं ताथा क्यङ मक्यङ सोय याङ व खङवय कोखन चिन्तरपाव धार । (५)

(पौ ४८ ख) मित्रतव मात्मानं मृत वत्स दस्य निष्ठा ।
यदा हंस वृकरोमितदात्वमुत्थाय सत्वंर मपरिष्यसि । (१)

भो मित्र मृग छ सि छुस्यं चोङो लिन तव शब्दण हारङाव मथान वपदङाव वसे हुनि (२) धकं ।

ततः क्षत्रपति नाहर्षोत्फुल्लन यनेनां वलोकित ।
तथा विधां मृगा वलो (३) क्य चासो आस्वयं मृत इति
मृगं वन्धनात्मे चयितवा पाशात्सचरित्र सयन्ना वफुव । (४)

ध्वनलिथ्यं बुथ्वलन चला कयङ खङाव आनन्द याङ रस तायाव सो कोखन स्यङा थ्यं सिक छुयाव (५) (पौ ४९ क) चोङा मृग खङाव पाशन केङाव थमथ्वय थमं सित्रो धकं पास फेङाव पास गोरमुढाव चोनं ।

त (१) तःकाक शब्दश्रुत्वा मृग परायित ।

ध्वनलि कोख हारा शब्दनं मृग बेर वेगन । (२)

तमुछिस्यं व्याधेनक्षिप्त लगडेनस शृगाराहतः ।

चरा वेस वङ खङाव सवर (३) न चरा मोडं छोया ध्वयगन मृगया हि खीन्व फेय याङ चोङ जंबुक कयाव सित । (४)

तथाचोक्तं ।
त्रिनिर्व्वर्वैत्रिमिमासैस्त्रिमिः पक्ष स्त्रिमिर्दिनैः ।
अतयुक्तटेः पुयपापैरिरिव फलमश्नुत । (५)

(पौ ४९ ख) गथ्य धारसा सोंडस रत्यास स्वरास स्वन्हुस तव पाप तव पुण्य थ्व न्यताया ध्वतेन ङहा फलरपिव । (१)

अमोहं ब्रवोमि । पक्ष भक्ष कयोरित्यादि ।

ध्वतेन नयुव नसाव प्रीति मतेव धकं हिरण्य (२) कन लघुपतनक हातं ।

काक पुनराह ।
अक्षितेनापि भवता नाहारो मम पु (३) करे
त्वयि जीवति जीवामि चित्रग्रीव इवनाध ।
अपिच ।
किरश्चामपि विश्व (४) सो दृष्ट: पुण्येक कर्म्मणा ।
सतां हि साधुशील म्वात्वच्चित्रग्रीवयोरिव ।
किंव
साधो पुरूषत (५) (पौ ५० क) स्यापि मनो नायितो विक्रिया ।
न हि तापयितु शकय सागरोम्म सृणो कया ।

गथ्य धारसा (१) साधु तस्पुरूषया चेत्र गोरनं ममिरे विक्रियास वने मफुव ग्वतोथ्यं धारसा सागर समुद्र (२) या लखं सो मेन क्वाचके मजिव थ्यं ।

हिरण्यकोव्रते –
चायरत्वं चपरन सह स्नेह (३) सर्व्वथापि न कर्तव्य ।

हिरण्यकन धार छ्र चकर सोव ग्वरनं स्नेह याय मतव धकं । (५)

तथार्युक्तं ।
माजर्नारा महिषी मेष:काक: कापुरूषस्तथा विश्वा (५) (पौ ५० ख) सात्प्रमवन्त
विश्वास सत्रस नोहित ।

थ्वतोथ्यं नीतिस ल्हाया ङ्ङो भतिव, मेसव, फसिव, कोख व का पु (१) रूषा थ्वतेसव विश्वास पात्र मखो विश्वास यातसा हित मजुव ।

शत्रु पक्ष भवामऽस्याकं ।

विशेषन छ्र जे पनिस शत्रु पक्ष धकं ।

उक्तन्च ।
शत्रुना नं हि सदध्या (३) त्सु श्लिष्ठनापि सन्धिना ।
सुतप्तयपि पानिय समयत्यव पावक: ।

शुत्र व सन्धि (४) याय कोमरण सन्धियात वरसन्वं मतेव चिकुटी शुत्रन मोचके फव क्वाक लख जुरसन्वं अग्नि म्हो (५) (पौ ५१ क) ङ मोचके फवथ्यं ।

दुजर्जण परिहर्द व्यागुणे नालंकृत्वविहि ।
मणिनातं कृतो सर्प्प:किं नसो (१) न भयङ्कर ।

दुर्ज्जनव ग्वरनंभय पार गुणन आलंकृत याङ गुणवन्त जुरसन्व (२) ध्वतोथ्यं धारसा मणिन भुषरपं चोङ सर्प्पव भय ममार स्यराहन ध्वतोथ्यं ।

अन्यन्व (३)

यर्दशक्य न तशक्यं यच्छक्यं शकयमेतत ।
नोवके शक्तो याति न नौकागच्छतिस्थर । (४)
अपरन्च
महतामपयसारण यो विश्वासति शत्रुषु ।
विरक्तस त भार्या सुत दन्ततेस्य जीवितुं । (५)
(पौ ५१ ख) लघुपतनको दति ।
श्रतंमया सर्व्व तथापि ममैवात्संकल्प: त्वया सह सोहदय वस्य
कर्तव्य मया (१) ॥ मोचो नाहारेण तवद्वारि आरंख्या पादयमि ।

लघुपनकन हिरण्यक हात । छन व जेन दया (२) समस्तं ङेने धुनो अमथ्वय जुस्यहरसन्व जेव मित्र सम्बन्ध याहुने छे जेन अवश्यं सुहदय याय (३) छन यया नं याय मजिवना निराहारन उपवास याङ छे द्वारस प्राण मोचके धकं । (४)

तथा हि ।

मृतधट्वत्सुख भेदं दु:सधानो हि दुर्ज्जनो भवति ।
सुजनस्तु कनक घटवदृद्मदेश्वासु सधेय । (५)

(पौ ५२ क) चाधरपो तपज्याकथ्यं गोरनं दुर्ज्जण व बोरङाव होने मजिव सुर्जन गुणिक जनव बारसन्वं सुवर्ण्ण घत त (१) प ज्याकथ्यं रसन तस्यं होनिव ।

द्रवतवासर्वहोलानि निष्मिता मृग पक्षिना ।
भयालोभाच्च (२) मुखानां संगत दर्शमातसतां ।

अपरंचेत ।

शातवा शतासङ्गत मिष्यते ।

स्नेहवपि साधु (३) जनानां गुणानायान्ति विक्रयां ।

भंगपिहि मृणाराणाम शुवन्धिति तन्तव ।

अन्यच्च । (४)

शृणुसुचित्वं तयागोता सौर्य्य समान सुख दुःखतां ।

दक्षिण्यं चानुरक्तिश्च सत्यमेव मया कृत्वा । (५)

(पौ ५ ख) एतै गुणेरूप्यत कोमयान्य प्रातव्यः ।

लघुपतनकर धार ध्वते सम्पन्न जन व सु मित्र लाय् (१) धकं ।

हिरण्यको वदिनिंशुत्याह ।

हिरण्यकन प्वारण पिहा वयाव धारं । (२)

आप्यायितो छ भवतानेन वाक्यामृतेन ।

जे अप्यायमान चारग्व छेन वचने अमृत धकं । (३)

तथाचोक्त ।

धर्म्मात्तन्न तशुशित जल्लस्नान माल्यवलिन श्रीखण्ड विलेपन सुखयति प्रत्यङ्ग मर्ध्य (४) ण्णिंत । प्रीन्य सर्ज्जन भाषित प्रभावति प्रोत्या यथा चेतसः क्युत्क्याथ पुरस्कृतं सुकृति नासा कृष्टि मत्रो । (५) (पौ ५३ क) पत्रं ।

अन्यर्च्च ।

रहस्यमेदो याच्चाच नेष्ट्रन्यं चलचितैता ।

कोयो निसत्वता धुतमेतमित्पत्रस्य दुःखनं । (१)

गुप्त खं पिथने इछा निष्ठूर वचन लहाय चञ्चर चित्त जुय क्रोधि जुय निसत्वता धुर्त ध्वते मित्र (२) दोख मित्र बाय फल ध्वतेस ।

अन्यच्च ।

न वचनंक्रमन किमपि दुःख नं त्वायिन रजते । (३)

ध्वते वचन जे वचन धररपं ध्वनेस छुताङ् धररपं सने मतेव ।

यत: ,

पढत्वं स (४) त्य वादित्वं कार्यार्यागन गम्यते ।
अस्तर्ज्जत्व मचापत्यं प्रत्याणावगस्यते ।
अन्यथैवहि सौहार्द्र (५) (पौ ५३ ख) उपत्सवछ्रान्तरात्मन: ।
प्रवर्त्ततेर्न्यथा वाण्ढि शाथोपहतरेवस: ।
तत्भवतु भवतो भिमत्तं ।

ध्वतेन छेजे (१) मित्र धकं ।

तत: प्रभृतितयो परम्परं सखो म भवत । ततो हिरण्यको भोजन (२) विसेशैर्व्वायस संतोष्यं विवरं प्रविष्ट । वायसो पिस्थानंगत ।

ध्व प्रकारन ध्व पनि (३) मित्र जुयाव हिरण्यकन रघुपतनक अर्न्न आदिन सन्तोष याङव थव छु प्वारं दुहार । (४) लघुपनक थव थायं वन ।

ततश्चयो: प्रतयह मन्यान्याहार दानेन कुशल प्रश्नै विश्रं भोरायै (५) (पौ ५४ क) श्च कारा दुतिवर्त्तते ।

ध्वनरि ध्वपनि नेन्ह न्हिथं अन्यान्यन थेथे अन्न आदिन यिनि थिबि याङने कुश (१) ल सवादन विश्रामण नाना कथा ल्हायाव सदा कारं स्नेहन चोन ।

एक दावायसो हिरण्यकोमह - (२)
वयस्यकस्तल त्यहार निदं स्थान ।

छन्हुया प्रस्थावस एकत्रे नेम्ह चोरे रघुपतन (३) कन हिरण्यंक हात । मित्र ध्व थायस अन्न मोर याक्य धकं ।

हिरण्यको व्रते । मि (५) (पौ ५४ ख) न्त्रक्व गन्तव्य ।

भो मित्र गन वने धकं हिरण्यकन धाया ।

तथाचोक्त ।

तिष्ठंत्येकेन पादेन चरत्येके (१) न बुद्धिमान ।
नाशमीक्ष परं स्थानं पुर्व्वमायतनं व्यजेत् ।
कायसोवदति । अस्ति मित्र स्थानसं (२) मिरूषित ।

लघुपतनकन धार ग्वछिन्वं थायस स्वस्यं तया दवख धकं ।

हिर (३) ण्यको वदति । किमेतत् ।

हिरण्यकन धार गथिंग्व थाय् धकं ॥

वायसो वदति । (४)

कोखन धार ।

हस्ति दण्डकारणै कपुरगो राख्यं सर । तत्र चित्रकारो पज्जितः प्रिय (५) (पौ ५५ क) सुद्वत्म मन्थारमि धानः कुर्म्म सहज धार्मिकः प्रतिवसति ।

ग्वछिन्व दण्डकारण्य भूमिस कप्पु (१) र गोरे धाया नाम पुष्करणो दव । थ्व पुष्करणीस सताकारया मित्र अतिप्रिय सुहृदमन्थर (२) धाया नाम कापरे वसरपं चोङ अति सहज धार्मिक ।

यर्तः

परोपदेशे (३) पाण्डित्यं सर्व्वासुकरनृणा ।
धर्म्म स्वयमनुस्थानं कस्यचिनतु महात्मनः ।
स च मत्स्याहार (४) विशेषेम्नां सर्व्वद्धयिप्यति ।

ध्वन नमस्कार याचकं शरीर वद्धमान यायु धकं ।

हिर (५) (पौ ५५ ख) ण्यको वदत । ततोमयात्रावस्थाय किं कर्तव्यं ।

हिरण्यकन धार अमध्वय जुरङाव छे मदयकं जे (१) जुकव थनंङाव छाय धकं ।

यत: ।

यस्मिन्वेशे न शात्मानं न मित्रा निचवान्धवा ।
नर (२) विद्या गमक्वश्चिन्तं देशं परिवज्जयेता ।

गोतोथ्यं धारसा ग्व देशेसं थजुर सत्कार या (३) ङ थम मान्य याकं मदतङाव मित्र वन्धव मदतङाव विद्या शास्त्रस मदतङाव थथिंग्व धा (४) य थथिंग्व देश त्वरते मार ।

अपरन्च ।

पन्वपत्रन विद्यान्तरे कुर्य्यात्तत सस्थितं ।
धनि न श्रो (५) (पौ ५६ क) तियो राजा नदी वैद्यस्तु पन्चमे ।

थ्व ङाता मदु थायस वसरपे मतेव धनि धनिशोतं राजा ख्व वैद्य थ्वते (१) धकं ।

ततोमामभितत्रनय ।

थ्वतेन जे अमो थायस बोङ यङा धकं ।

अथ (२) वायस्तेन मित्रण सह विचित्र कथा लापैस्तस्य सरस: इयजगाम: ।

थ्वनलि (३) क्वख थ्व हिरण्यक मित्र सहितन नाना विचित्र कथा ल्हायाव मन्थर चोङा पूपुरीया समिप व (४) ङाव ।

ततो मन्थरादुवोदव लोक्य लघुपतनकयो रूत्थायति थुयं चत्कार चकार ।

थथे बर वव (५) (पौ ५६ ख) लघुपनक तायिनन मन्थरण खङाव वपं दङ वङाव सत्कारण आतिथ्वय यातं ।

यर्त ।

वारावा (१) यदि वा वृद्धा युवा वा गृह मागत ।
तस्य पुजा विधातव्या सर्व्वस्याभ्यागतो शुरू । (२)

छ्यान धारसा वारक जुरसन्व वृद्ध जुरसन्व न्याचम्हा जुरसन्वं थव छेवर ड्ञव पुजा याय (३) मार धकं समस्तं यां अभ्यागत गुरु जुव अर्थण।

वायसो वदति।

लघुपतनक (४) न धार।

वयस्यस विस्यव्यन तस्मै पुजां विधेहि।
अतोय पुण्य कर्म्मानां धुरिन कारूप्यर। (५) (पौ ५७ क) रत्नाकरो हिरण्यको नाम मुख राज।

भो मित्र। मन्थर जेयासिन्व ध्वस मान्य पुजा याहुने ध्व (१) स जुयु गथिंग्व धारसा महा पुण्यात्मा समस्ता पुज्य याङ चोङ मेव खङन दयावन्त कारूण्य (२) रत्नाकर हिरण्यक नाम छुया राजा धकं।

एतस्य गुणस्तुजिङ्कासहभ्रद्वित (३) यन सर्प्पराजो यदि कर्तुसमर्थ।
स्यादित्युत्क्वा चित्रग्रीव व्याङ्यानुपवर्ण्णित वा (४) न।

ध्व सगुण खल्हाय मे नेदोर सोदोर थोर नाग राजानं मफूव धकं थथे धायाव रघु (५) (पौ ५७ ख) पतनकन मन्थर चित्रग्रीवया पास हिरण्यकन फेङाया खं कन।

ततो मन्थर सादरसं पु (१) ज्याह।

थनरिध्वय मन्थरन हिरण्यक आवरन पुजा सत्कार याङ न धार। (२)

तद्वा न्मनो निर्ज्जन वना गमन कारण माङ्यातु मर्हसि।

थथिंग्व निर्ज्जन वनस भ (३) या कारनस छो जे कहुन धकं।

हिरण्यको वदति।

हिरण्यकन धार (४)।

कथयामिश्रयतां।

५. सन्यासी व धनिम्ह छु या बाखं

जेन ल्हाय ङेहुने धकं ।

अस्ति चम्पकायापुरि प्ररिवाज कायाव (५)

[(पौ ५८) ग्वछिन चम्पकपुरिधाया देशस भिक्षु वसरपं चोङ ।

सच भोजना वशिष्ठ भिक्षान्न सहितं भिक्षा पात्र नागदक्ष क्वदुवस्छाप्य स्वपिति ।

ध्व भिक्षुण थम नया लेङ भिक्षा फोन हया हन्न भिक्षा पात्रस थङानागदण्ड किलिस अरागस खास्यं तया ।

अहन्चत दन्न मृत्युत्य भक्षयामि ।

जेन ध्व खास्य तया अन्न त्वचाव्वाङन नराङा ।

अनन्तर तस्यं सुहृद्विशाकर्ण्ण नामपरिव्राजक: समागत ।

ध्व क्षस ध्वया सुहृदि विणाकर्ण्ण नामम भिक्षु ध्व याक वर ।

तन नाना कथा प्रसङ्गा वस्छितोभमत्रा सायं जर्जर वंसा दण्डा ताडयेत ।

ध्व व नाना कथा ल्हास्यं चोले जे भयनं पंत तुताम कायाव जे ख्यायन धाधायातं ।

विनाकर्ण्ण उवाच ।

विनाकर्ण्णन धार छान जेन ल्हाय भिङ् खंस चेत मनस्यं मरे चेत तर धकं ।

चुडाकर्ण्ण उवाच। भद्रनाहविरक्त किन्तु पश्यय मुखकाममाष्कारी सदापात्र भिक्षान्त भक्षयति ।
विमिति भग कथास भवान्रिक्तो दुन्या शक्त ।

चुडाकर्ण्णन धार चेत मत] (पौ ५९ क) या मखेत छे ख ङेङा क्षय थे जुरसन्व थ्व छुव वन ख्याडातु छुं जेके उपकार याक सदा कारं जे भिक्षा पात्रस (१) चोङ अन्न नर उयु धकं ।

विणाकर्ण्ण नाग दण्डकं विलोक्याह ।
कथंमुखक: स्वण्यक्वो । प (२) मेताव दूरयाव दण्डयति ।
तत्कारणे नात्रके मिपि भवितव्यं ।

थथे चुडाकर्ण्णन (३) धायाव विना कर्ण्णन नाग दण्ड सोयाव धार गथ्य छु चिकुति वचन थ्व लृ तते तायिने रोच व्वा (४) य फत। थ्वया मेवता छोखिन कारन मदय मफोव धकं ।

उक्तञ्च ।
नाकस्मा धुवति वृद्धं केशेषु (५) (पौ ५९ ख) कृष्ण चुम्वति ।
पति निद्धस्य मालिगे हेतु रत्र भविष्यति

अकस्मा कारण मदरे ल्यास्य म्हचमोन (१) ज्याथ पुसमि चसं क्वं सार ाव चुपा नर थ्व प्रकारण चंश क्व सारया निर्भयन पुसानि आलिंगण या (२) ङा थ्वया हेतु मदय मफुव धकं थ्वतोथ्यं ।

चुडाकर्ण्ण पृछ्रति । कथमेतत ।

चुडाकर्ण्ण (३) न ङेन अमोख गथ्य धकं ।

६. बुढा वनिया व वया व्यभिचारिणी मिसाया ब्राखं

विनाकर्ण्ण कथयति । विनाकनकन
अस्ति गोत्र वि (४) षय कोशान्वी नाम नगरि ।

ग्वछिन्व गौरी भुमिस कौशवि नगरस ।

तस्या चन्दन दासां नाम (५) (पौ ६० क) वनिक महाधनो वसति ।

ध्व नगरस चन्द्रन दास नाम वाणि महाधनि वसरपं चोङ ।

तेन च पश्चिमे (१) वयसि वर्द्धमानोकायावस्थित चेतसा धन
दर्य्याल्ली लावती नाम वजिक पुत्री पर्य्यानी (२) ता ।

ध्व वाणिन ज्याथ वस ननं कामस चेत वङाव धनया वरन लिलावति नाम वाणि (३) या म्हाच कार ।

सोच कमरतोर्क्ज्ज मद्विजयवेजयन्ति व यौवनवतिव्वभूव । (४)

ध्व वाणि पुत्री अति सुन्दरी काम देवता स्त्री रति वयरत्रं योवन वति ।

सब वृद्धपनिस्तस्या संतोष (५) (पौ ६० ख) यना भवत ।

ध्व ज्याथ पुसमिन ध्वया संतोष मजुर ।

यत

शशिनिव हिमार्त्तानाः खाविव ।
मनो न र (१) मते स्त्रीनां जलपिन्द्रियमतो ।

ध्वतोध्य धारसा चिकुन पिडरपं दुःखिम्हया चन्द्रतोध्यं त (२) पन पिडरपुं दुःखिम्हया सुयूर्य त्वध्यं स्त्रीया चेत मवङ जरान पिडरपु ज्याथ पुसनियाके । (३)

अपरन्च ।

पतितेषु हि दृष्टेषु पुस का माक कामिता ।
भैषज्यमिव भन्यन्ते यदन्यमनस स्त्रीय (४) ।
स च वृद्धपतिस्थामति दान रागवान ।

यत

धनसा जाविर्तिशा च गुर्वी प्राण भृतांसत ।
वृद्धस्य तरू (५) (पौ ६१ क) णी भायूर्या प्राण भ्योपिवतियसि ।

ध्वया वृद्ध पुसमिनि ध्व मिसा अति मतेङ ग्वतोध्यं धारसा धन दयके आसा (१) म्वाय आसा प्राणिया ग्वरनं झ्यातो वृद्धया तरूणी स्त्री झ्यातो प्राणयासिन्वं ।

अन्यत्तूर्य

नोप भो (२) क्तं न च त्यक्तुं शन्कोति विषयान्जली ।
अस्थि नीद्धशश्चैव जिहाया लोधिकेवरं ।

ग्वतोथयं धारसा वृ (३) द्धया जोवन स्त्रीनय मजिव तोङस्यं मत्यङ लाहातस तया लान पुङ कोस मेन जोक्व फेयाव (४) चोध्यं एयाव चोनं ।

अथ सारिरावति यौवन दयादतिक्रान्त कुलमज्यादी
क्यनापियणिक्पुत्रण (५) (पौ ६१ ख) सहानुरागवभुव ।

ध्वनलिध्यं ध्व लिरावति नं यौवनया अहंकारन ध्व कुलया मर्ज्जाता तोर तं । ग्वछिन्व (१) वानिया पुत्रयाके चेत तस्यं सन ।

यत,

स्वातन्त्रयंविभूमण्डिरेच निवसतियात्रोत्सवे सङ्गति (२)
गोष्ठि पुरूषं सन्निधर नियमो वासो विदेशे तथा ।

संसग्गं सह पुत्रस्भलीभोरस कृत वृते निर्जाय: (३)
प्रतयवाचोर्द्धत भिषित प्रवसनं नाश्शस्य हेतु स्त्रीया ।

अपरन्च ।

पनांर्ज्जण सं स (४) ग्र्ग प्रत्याच विरहोतनं ।
स्वप्न मनय गृहे वासो नालीशा दुःख नानीमटू ।

किंच ।

स्यानं नास्ति क्षान ना (५) (पौ ६२ क) स्ति प्ृथयेता नरः वेन नारदा नाराणां सतीत्व भुमजायते ।

थाय मदतसा रीमरातसा मेवन म्ह (१) क मदत सा थ्व सोतान परण मिसा सति जुय मफोव धकं नारदत्वं कङ्ग श्लोक ।

अन्यच्र्च (२)

धृतकुम्भसमा नाली तप्ताङ्गारस पुमान ।
तस्मा धृतं च वन्हिन्च चैक द्रस्थापय बुध । (३)

घेर प्वर व तुल्य मिसा हे ग्वारमिव तुल्य मिजन थ्वतेन गथे मेन धेर कन अथ्यं मिव मि (४) सा व एक्व चोनङ्गव जुयुव थ्वतेन ज्ञानिम्ह न तय मतेव धकं ।

अपिद ।

पिता रक्षति कौमारे (५) (पौ ६२ ख) भक्ता रक्षति यौवन ।
पुत्राश्च खयविरे आवेन स्त्री स्वातर्म्म मर्हवि ।

बारक जुतोरे ववन सिषर (१) पिव यौवनस पुरूषन सिषरपिव । जिथि जुरङ्गव कायल सिषरपिव स्त्रीया ग्वरनं थव सु (२) ख मदो ।

एकेदा सौ लीलावति रत्नावलीकिलण कर्व्वुर ।
यर्य्यङ्ककतेन वणि (३) क पुत्रन विश भारापेः सुखासिना ।

छन्हुया प्रख्यावस थ्व लिलावति व चंस कवं सारा (४) व रत्नमय सर्य्यास वाणिपुत्र जाख नाना कथान विरास याङ्ग चोङ्ग सुखन ।

चमलक्षितो (५) (पौ ६३ क) वस्थितं पतिमदलोक्य सहसोत्थाय केशेषुगृहित्ष निमल मालिंगे चुम्वनवति ।

थ्व खेन स पुस (१) मि वव खड्राव मन्थानं वप दङाव लीलिवतीन चस क्व सराव धस पुङ्गव चुपानरं । (२)

जालश्च पलायित । रेवरेवस्य
वदालिङ्गनमवलोक्य समिपवर्तिणी कुट्नन्य (३)
चिन्तयेत । नोकस्या ध्रुवतित्यादि ।
ततस्तया कुट्न्या तत्कारणं जाव परिजाय सा (४) लिलावति दण्डित ।

थथे पुसामि घस पुङाव चुपा नया खङाव समिपस चोङ कुटुनिनं चि (५) (पौ ६३ ख) न्तरपरं ।

नास्माधुवति वृद्धाधाया श्लोक ।

थ्वनली कुटुनीन थथे पुसामि चंस कोसारा व जा (१) र बेयकं छोया सेयाव थ्व लिलावति कुटुनीनं दण्डपरं ।

अतोह व्रबीभी ।

मखक (२) वलोपस्तम्भकेन केनापि काललनात्र भविष्यतव्य ।
क्षण विचिन्त्य कारनं चात्र वाहल्या द्वे (३) ण भैव भविष्यति ।

विनाकर्ण्णन धार थ्वतोथ्यं जेन धाया छुया थ्वलि रोचव्वाय फयु (४) व छो खीनुं कारन दयु धकं धायाव खचि सुम्हक चोङाव चिन्तरपाव कारन मेवता मदु (५) (पौ ६४ क) थ्व छुया अविक द्रव्य दव धकं धार ।

यर्त,

धनवन्लोके त्वलावानलोके सर्व्व सर्व्वदा ।
प्रभुत्वं (१) धन मुलं हि राज्ञामप्युपजायते ।
तत खनितमादाय तेन परिव्राजकेन विवलं
खनित्वा (२) मम चिलसचित निधान गृहित ।

थथे चिन्रपाव खनति कायाव ध्व भिक्षुण (३) प्वारस म्हुयाव जेन ताकाल स चै याङ तया जे धन कारं ।

तत प्रत्यमृत्यहंनि (४) जशक्तिहीन सत्वत्सा हालहित ।
आहाल मप्युत्पादयितुंमशक्तं ।

ध्वरनंनिस्यं जे वल हा (५) (पौ ६४ ख) न जुरं तेज उतसाहां मदयाव अन्न नय यातं । रोच व्वायं मफया ।

सन्त्रासं मन्द प्रसपन्न चु (१) डा कर्ण्ण नावलोकित ।

भतिभति ग्याङाव चुडाकर्ण्णन कायाव सोरं । (२)

ततएतनोक्त –

ध्व धन कायाव भिक्षुण धार ।

अयण चरदानसर्व्वोर्ण थादमवति प (३) ण्डित ।
पश्यमं मुखकं पापं स्वजाति समतागतं ।

समस्त वलवन्त जुयुवं धन (४) न ख्वङ पण्डित जुरं धनन् ध्व पापस्त छुया धन रातोग्व जेन आव ध्व छुव सम जुरो छुं छु गति जु (५) (पौ ६५ क) रो थव जाति सं वने धकं ।

किन्च ,

अयणतु विहिनस्य पुरूषस्याल्पमधेन: ।
क्रिया: सर्व्व (१) चिनस्यति ग्राष्मे कुशरिरोर्यथ ।

धन मदो मनुष्यया तेज निस्फर थोन याङा (२) कायूर्य समस्तं निस्फर ग्रीष्म कारस वागक निस्फलथ्यं ।

अपरन्च ,

यस्यार्थास्य (३) मित्राणीयस्यर्थास्तस्य वान्धवा: ।
यस्याथा समिमोलाक यस्यार्था: सव पण्डित । (४)

गथ्य धारसा सुया धन दत ओया मित्र दयुव सुया धन दत वया वान्धव दयु जुया धन दत ओम्ह (५) (पौ ६५ ख) लोकन मानय यायु सुया धन दत ओम्ह पण्डित जुयुव ।

अनयच्च ।

कुपुत्रस्य गृहं सुनय सत्मित्र (१) सहितस्य च ।
मुखस्य च विसः शुन्य सर्व्वसुन्य दरीद्रा ।

गोतोथ्यं धारसा कुपु (२) त्रया गृहे शुन्य साधु समित्रं दतन्वं मुर्खम्हया विशंतपं शुन्य दरिद्रया जुक्वया सम (३) स्तं शुन्य ।

अपिच ,

तानिन्द्रियाण्या विकराणि तदेव नाम
सा वृद्धिरप्रतिहत (४) वचनतदेव
अध्वयोष्मना विरहितः पुरूषस एव
शुन्य न भवती विचित्र मेतत् ।
एवन्स (५) (पौ ६६ क) त्वंम । कण्र्यामयालोचितं
ममात्रावस्थानम युक्तकमिदानिं यच्चा न्यास्यैतदृचित कथनं तदपय (१) न चितं ।

हिरण्यकनं मन्थरकन ध्व दाकव ङेङाव जेन चितरपा ध्व थायस जे चोन्य म (२) ते रो धकं । ध्व ख मेले ल्हाय ज्वग्य मजुव धकं ।

यत ,

अर्थनाश मनस्तापं गृह दुश्चरितोनि (३) च ।
गन्वन चापमानन्च यतिमान प्रकाशयेत ।

धन मोक ख चिर्त्रया सन्तापष थ (४) व छे या कुचरित्र ख मेवन गन्जन याङा अपमान ध्वनिता ज्ञानिम्हन प्रकास याय मतेव । (५)

(पौ ६६ ख) तथाचोक्त –

अत्यन्त विमुख दैव्य व्यर्थ यन्तेन पौरूप्य ।
मनन्वनो दरिद्रस्य वना दन्यः कुत सुखं । (१)

अत्यन्त देव विमुख जुरङाव पुरूषन यत्न याङा निस्फल जुर ग्यानिवन्त दरिद्र जरङा (२) व वनान्तरस परन ध्वया सुख गन मदो ।

अन्यच्च ।

मनस्वी मियते काम कोष (३) न्यनतु गच्छति ।
अति निर्व्वाण मायाति नाम लोतिशीतरतां ।

ग्यान्वन्तम्ह (४) कार्यया दोन् सियं छार कृपनम्ह मछार गनवन्य वोदस्य हसन्वं अग्नि ख्वाङ्के मजिव ध्वय (५) (पौ ६७ क) ग्यानिवन्तम्ह न क्व मराक ।

किन्व ,
कुसुमस्त वकस्य व द्वेतु वेतामनसिन ।
सर्व्वलोकस्य वोम (१) दिभविष्ट ज्यन्त वने थवा ।

स्वानया परिध्वय ज्ञानिवन्तम्हया नेतास छता आसा स (२) मस्तया सिरस तयु असा वनस हाव स्वान ध्वयङधु ।

र्यच्यात्रेय वांछ्रा जीवन तदतीव (३) गहितं ।
मेवयाकेर्याचरपं क्वाय अति मुमिग्व ।
यर्त ,
वरं विभवहीनेन (४) प्राणे संतर्ष्पितो नल ।
नोपकार परित्रष्टं कृपन प्राथितो नर: ।

धन मोरनाव मी (५) (पौ ६७ ख) स दुव्वांङ् प्राण मोचके मिग्वव थमव सुनानं कृपायाक मदु । उपकार याकं मदयकं दुखी याङ (१) मेवयाके प्रार्थना याङ चोन मारनाव ।

अपरन्व ।

द्रारिद्रद्विय मेती ह्रीपरिगत (२) प्रभुसेते तेजसा निस्तेजा: परिभूयते परिवान्नेर्व्वे धमायातिच ।
निर्व्वर्ण्ण सुचमेति (३) शोक्यनिहितो बुद्धया मसयुम्हते
निर्व्वुद्धि क्षयमभ्यहो निधनता सर्व्वापदामास्य (४) स्य ।

किंव ,

वरं कार्स्य मौन च न च वचन मुक्तं यदनृत
वलक्लेष्यं पुसा न ज परकर त्रामि (५) (पौ ६८ क) गमनं
वरं प्राणास्त्यत्कान च पिषुणवादेषा मिरतिपरं भिरति
वरं भिक्षाशित्च्व न च परधना स्वादन सुखं । (१)

मेवता छ्चे मुहुवर्त याङ चोने भिङ फसख ल्हास्यं वचनपिते नपुस जुयं भिंग्व मेवया स्त्री से (२) वरपेम भिङ प्राण मोचकेभिंग्व मेवस्याय मेवया रान प्यंत थने मभिंग्व भिक्षा फोन भिग्व प (३) र धन कास्यं मन्यमभिङ ।

अपिच

स्यष्यमानाविल ज्यास्नेव तमो जलेव लावण्य (४)
हरिहरकथे च दुरितं गुणशत मप्याथितो इति ।
वृमृप्य तक्मिहं परपाडेनात्मानं जोजयामि (५)
(पौ ६८ ख) कल्तम्मोदति द्वितीय मृत्युद्धारं ।

यर्त ;

पन्नवर्ग्राहि पाण्डित्यं क्रयकिडन्च मैथुनां भोजन च पराधि (१) न किश्चः पुसा विडम्बना ।

मेवयाके फयाव मेवनककोन पण्डित छुन सं थन ङ्याङनतु (२) मैथुन दव मेवन नकानतु नय दव थ्व स्वता न मनुष्याया विडवन ।

अन्यन्च ।

रोगाचिर (३) प्रयासि परान्न भोजिपरवसथ भापि ।
जर्ज्जीवति तन्मरनं शोस्य विश्राम ।

सदाकारं (४) रोयन कव मेव याकेन स्यं चोङ मेवया वसास चोने भार थ्वम्ह म्वातोरे सिकवं सितङव विश्राम धाय । (५)

(पौ ६९ क) इत्यालोचालो भातपरपिधनं गृहीटं यत्नेनक खः ।
तथाचोक्तं
लोभेन वृद्धिश्चरति लोभोन्जरयते भूर्ता (१) मोह माप्नोति पसत्रहर मानवा । ततो ह विनाकर्ण्ण न जर्ज्जर वंशाः शब्द न दण्डेनता (२) वितः । अथाहय चिन्तयेत । लुज्जात्येन्ता सन्तुष्टा नियम मान्यद्रोहि ।

तथाचोक्त ।
सर्व्वा सम्प (३) त्रयत्रस्य तुस्टंयस्य च मानसं ।
उपान गुटपादस्य ननु चर्म्मा वृते व भु ।
अन्यच्चर्च । (४)
संतोषमृत तृप्तानांयत्सुखं संन्तिचेतसां ।
कुलस्त व्वनलु ब्वानां । मित्रस्यतशच धावतां ।
किन्च ।
तेन (५) (पौ ६९ ख) धितं शुतं तेन तेन सर्व्व मनुस्थिनं ।
येनास्नार्व्व मनुष्ठितं ।
येनासा पृष्ठत: कृत्वा नैलास्य मवलन्वितं । (१)
अपिच ।
असेवितेश्चरद्वारा मदृष्ट विरह व्र्य्थं ।
अनुक्तावचनं । धनयकस्यापि जीवितं ।
यर्त । (२)
तयोजन शतं दुरं वाध्यमानस्य तृष्णया सन्तुष्ट
सेकर प्राप्त व्याध्वर्य भवति नादर (।३)
तत । सर्व्वथा वस्थाचित कार्य्य परिछेद: श्रीया ।
उक्तच ।
कोध भीभूत दया किं सौख्यं (४) मरोगातिजन्तो ।
क:स्नेह सदभाव किं पाण्डीत्यं परिछेद: ।
तथाहि ।
त्यजेवेकं कलस्यर्थि त्रामस्यार्थे (५) (पौ ७० क) कुलंत्यजेत ।
ग्राम जन पदस्यार्थे पृथिवी स्यजेन ।
अपरन्च ।
पानिय वा निराभ्यार्स स्वाद्व (१) न्नन्वा भयोत्तर ।
विचार्य खरू पस्यामि दनयत्सुखयंत्र तिर्व्वति ।
इत्यारोच्याहं निर्जन (२) वन माहगत ।

हिरण्यकन धार थथे चिन्तरपाव जे निर्जन वनान्तर वया धकं । (३)

अतो समा पुज्यो दयानन मित्रनान गृहित ।

ध्व लघुपतनक पुण्यात्मा द (४) या वन्त मित्रन ध्वसेन वोङाव थन हर धकं ।

अधुना व पुण्यपरपर भद्रपद्राश्रप: स्व (५) (पौ ७० ख) र्ग एवायं मया प्रान्तं ।

आव जेन याङा पुण्यया प्रभावन पुर्व्वजन्मया जे पुण्य योकन छे स (१) आश्रम स्वर्ग्ग व तुरे जेन राङ धकं ।

यत,
संसार वृषक्षस्य हि एवं रस वत्फरं । (२)
काव्यमृतरस स्वाद प्रीतेश्च सुजनै सह ।

गोतोथ्यं धारसा संसारय हाङा (३) अथिर वृष सिमास रसवन्त भिङ फल नेता दत । काव्या शास्त्र हाङा अमृत वया स्वा(४) द दव भिङ साधुजनव प्रीति याङ चोने थ्व नतासार दत ।

मन्थर उवाच ।
युष्मामिरति (५) [(पौ ७१ क) सन्चय कृतस्तत्कृतो यदोख ।

मन्थरन धार – छेन अति सन्चय याङा या दोषनन अमो द्रव्य मोर धकं ।

यत,
द्रम्याजितानामर्थाना त्याग सब हिरक्षणं ।
तडागोदन सम्छ्ाना परिब्राहमि बात्मसा ।
अन्यच्च
निजसोख्यं निरू धावोयो कर्नाजन मदति ।
पदार्थम्भार वाही व कलेश स्यै बस मान्वन ।

थम मुक्तरपं सुख मसीस्यं धन जुक्व अर्ज्जिर द्यम्हण मेवयात निमित्त न कुबूर बव भारपे थ्वम्ह कलेश दु:खया थ्वर धकं ।

अपरन्च ।
दानो पमोगे सुने व धनेन धनि नो षयदि ।
भवाम किन्नते नै व धनेन धनिनो वयं ।

दान मयाकम्ह थमन मुक्त रपीओया चलन छाथाय थ्वम्हया धनयानि प्रजोजन थथे ङनक जुरसां निधन धनि धाय । धनिया प्रयोजन जुर दानभोग याय ।

असंभोगेन सामान्य कृपनस्य धनं परै: ।
अस्येवमिति सम्बन्धों हनो कुखेन गम्यते ।
तयुक्तं ,
दान प्रीयवासहितं ज्ञान मगर्व्व क्षमानितो सौर्यम् ।
त्यागं सहित च वित्तं दुल्लभमेतञ्च दुर्मव ।

प्रीति (५)] (पौ ७२ क) वचनन संयुत्तन दान याके अहंकार मदयकं ज्ञानि क्षमावन्त याङ सुर, त्यागी याङ धन थ्वर थ्व प्यत (१) न संयुक्त पुरूष दुर्ल्लभ ।

उक्तश्चेत,

कर्तव्य संचयो नित्यं कर्तव्यो नास्ति शन्चय ।
प (२) श्य सन्चय शोल्न धनुधात्मा नियातिता ।

गथ्य धारसा सदाकारं संचय याय मार (३) अति संचय जुक्व मतेव अति संच यातोरेन रिप्वषन सुयाव थम प्रान मोक दयख । (४)

सो प्रवीत ।

हिरण्यकन धार ।

कथमेतत ।

अमोख गथ्य धकं ।

मन्थर नाह (५) ।

(पौ ७२ ख) मन्थर कन ।

७. व्याधा, मृग, फा व गिद्धया बाखं

अस्ति कल्यान कटक वास्तव्यो भैरव नाम व्याय: ।

ग्वछिन्व बेरस कल्या (१) न कटकस वसरपं चोङ भैरव धाया नाम सवर ।

स चैकदा पर्द्धीरूप्तसदि (२) धयात व्वोमध्यगत ।

थ्व एकत्र पाचेत लुब्वन विन्ध्यात कि बन वन ।

ततस्ते (३) व्याध्यादित मृगमादाया गछता घोरोकृति? शुकरोदृष्ट ।

थ्व सवरण (४) मृग छम्ह राङाव ज्वङाव वेर तवधिक फा छम्ह खन ।

ततसतेन मृग भूमोनिष्ठाय शुकर (५) [(पौ ७३ क) रोर नास्त: ।

थथ्य फा खङाय थ्व सवरन चरावं सतयाव फाव रान ङ्ह्यात ।

शुकरानांप्यागत्धन घोर गर्ज्जन कुर्व्वानै नस व्याघो मुपित्क देशे हत ।

फा थथ्य बाणन कयाव तव शब्दन भयंकरनं हाराव थ्व सवर चात ।

तत्रस्छिन्य छम वत्पत ।

थथ्य फान चाङाव सवर सिमा दव थ्यं जुत ।

यत
जल भग्नि विषं शस्त्रं क्षुदव्याभि पतनगिरे ।
निमितं चिंदासा क्षदेहि प्राणेव्वि मुच्यते ।

गथ्य धारसा लंखन, अग्निस, विषन, शस्त्रनं क्षुधार तर्ज्वतन व्याधिन पीडर पोम्ह कोतिङाव देश प्राण तोतरतयुव ।

अन्त्रातरे दिर्घ रावोनाम जम्बुक परिभसन्न
धराधिंनान्मृत व्याघ शुकरावलोकनया मास ।

थ्वनलिथ्यं दीर्घराव नाम जंबुकन भ्रमरपं आहार मार ज्वरे मृग व्याधा फा थ्वति सिङ चोङ खन ।

आरोक्य चिन्तमा मास महद्मोज्यं मपूपस्छितं ।

थ्व खङाव जंबुकन चिन्तरपरं महाभाग्य जे संप्राप्त जुर धकं ।
अथवा,

अचितिता सन दुःखानिय थे वायान्ति देहिना ।
(पौ ७४ क) सुखाण्यपि तथा मानय दैन्य पत्रागिरिच्यते ।

दुःख सुख थम ययाथे मदु मचिन्तरपा गुरि (१) दोख थम थे थम देह सजायरप सुखं मचिन्तरया थ्यं जापरपीव दैवन ह्याथ्वय (२) धकं ।

भवत्वेषा मान्से मानस मेकं जावज्जीवन मे भविष्यति ।

थ्वते रानर (३) हि यनकं अन्न गातो धकं ।

ततः प्रथम बुभुक्षाषाको दण्डा टविलग्ना स्नायुव (४) न्ध
खादया भिइत्युत्क्वा तथाकचोति ।

आव ङहपा प्यत्याकं थ्व रिपुषस हिङ नया (५) (पौ ७४ ख) शसनि नय धकं धायाव शच ङ्हेर ।

ततश्चिन्नेस्नायुवध्व द्रुततर मुत्पर्तिन धनुज्या हृदिनि भिन्न (१) : परतवंगतः ।

थ्वनलि पुखस हिङ तथा शच ङ्ह्या व लिछ्रन व्यङा वयाव नुगोङ (२) स फोत भाराव जंबुक सिक्व ।

अत्रा क ब्रवानी । कर्ण्णव्य संचयत्यादि ।

मन्थरन (३) हिरण्यक हात ध्वतेन अति संचय मतेव धकं जेन धाया ।

किन्च ,

यद्दादासि (४) यदश्नाति तदेव धनि नो धनं ।
अन्य मृतस्य क्रीडन्ति दारेर्पी धनैरपि ।

गथ्य धारसा (५) (पौ ७५ क) दान पुण्य याक्व थमनक्व धनिया धन धाय ध्वन परश्चष थम् सितङव धनम्हचमों मेव म्हतयुव । (१)

इदानियातु किम तितोया लमेन ।

यत: ,

नाप्राप्त मनिवांछन्ति नष्ट नछन्तिशोचितं । (२)
आपत्स्वपि न मुखन्ति नरा:पण्डित बुद्धय ।

मदोगुरि वांछामयात भोक गुरिस सोच (३) नाम याक आपदा सुख खदर पं दोखियाङ मसङ ध्वम्ह मनुष्य पण्डित धाय । (४)

तद्वयस्यत्मोहन तत्त्वयामवितव्यां ।

ध्वतेन भो मित्र छे न उत्साहा याङ न चेत याचकिने । (५)

(पौ ७५ ख) यर्त ।

शास्त्रण्यधिता भवन्ति मुर्खा
यन्तु क्रियावान पुरूषं स विद्वान ।
सुचिन्त्य गव्योष धमातु रानां
न (१) नाम मात्रेण करोति रागं ।

अन्य ,

न स्वल्पमस्य धावसायमोरा:
करोति विज्ञान विद्धिगुणहि
अन्धस्य कि (२) हस्त तलास्थितोपि
प्रकाश यत्यर्थमिह पदिप ।

तदत्रखा विशेषन: प्रीति: करणीया (३)
एक दपिनमन्तव्ङं । स्नान भ्रष्टा न शोभन्ते
दन्दके शान खानुरा ।
इति विज्ञाय यतिमान स्वस्थानं (४) नपरित्यज्यत ।

थ्व थान भ्रष्ट जुरूषन्व अशोभा जुरं वा, रूशि मनुष्य थ्वते सेस्यं मतिमान्पण्डितन (५) (पौ ७६ क) थव स्व स्थान तोरते मतेव। थ्व कापुरूषनया वचन ।

देशानुसृज्य ग (१) छति सिहास्तपुरूषे राजां ।
तत्रैव विधन यान्ति काक: का पुरूषानामृगा ।

देश कार्य्य (२) या दोन वनिव सिंह सत्पुरूष किसि मेवन याके सोस्यं उथायसं मोयुव कोख, का पुरूष मृग ।

तथाचोक्तं ।
को विरस्य मनाष्टिनो सुविषय को वा विदेश:स्मृतो ।
यं देशं श्रयते तमेव कुरते वाहु (४) प्रतापार्ज्जित ।
यद्यष्ट्रानखराङ्ग लप्रहरन सिंहोबलं गाहते
तस्मिन्ने व हततद्विपन्द्र रूधिरस्तेष्णा (५)
(पौ ७६ ख) छिन्त्यात्मन ।
निपानमिव मण्डका:सर: पूर्ण्ण विभिवाण्डजा ।
साधाग नरमायान्ति विवसा: सर्व्वसपद: । (१)
किन्च ,
सुखमापतितं लव्वा दु:खमा पतिनं तथा चक्रयत्परिवर्तते
दु:खानिच सुखानिच । (२)

सुखया लिव दु:ख दु:खया लिव सुख चक्र हेरथ्यं मनुयया दु:ख सुख हेरिव ।

अप (३) रन्व ।
उत्साह समपन्न विधसुत्र क्रिया विधिज्ञ व्यसने धसक्तं ।
शुर कृतज्ञं वृटसोहृदन्च लक्ष्मी स्व (४) यर्यात्पनिवास हेतो ।
उत्साहन संयुक्त आदिघ सुत्र विधानथे ।

क्रियास चररपोम्ह व्य (५) [(पौ ७७) सनस दुमविक्व शुरया दोरसेव दृट सौ हदय ध्वतेन सम्पन्नम्ह याक लक्ष्मीत्वं थम ध्वय थम चासयात वयुव ।

विशेपश्च

विनाप्यर्थेवीर स्पृशन्ति वहुमानान्नतति पदं
परिष्वकोपि अथे परियव पदयान्ति कुपन ।
स्वभाव दु दु भुतांगुण समदया वन्ति विषुरा
धुवि विसै हिकिन्चा कनक माले पिलम्मते ।

किन्च –

धनबानिति हिम दस्ते किंगत विमवा विषाद भुपयोमि
करनिहिग्यंधक समायाकोत्पातो मनुष्यानां ।

पश्च,

अम्भ छायाखरू प्रितिन वशस्या नियोषित ।
किन्वत्कारो पभोग्या नियोवना विधनानि च ।

लखंस चोङ कैपा दुर्ज्जण प्रीतिनक वव शश्य छौ आदिन ल्यास्य सत्री षचिया उपभोग ध्वते यतोरे मदो यौवन धन ध्वतोथ्यं ।

अन्यच्च ।

वृत्यर्गे जाति चेष्टन सा हि धाजुण निर्म्मिता
गर्भा विमति तेजनेमातु प्रसवत:स्तनो ।

प्यतया निमित्तन अतिचेत मणरके मतेव ध्व विद्यात्रास्यं निर्माण याङ हयुव ग्वथोथ्यं धारसा मनुष्य गण जात जुयनुं मामया दुदू तानके याङ दुदू तोनकथ्यं । सखे भो मित्र ।

यन शुक्लि] (पौ ७८ क) कृता हंसा शकाश्च हरितीकृता: ।
मयुराश्चित्रिता येन सते वृत्तिं वियास्यति ।

ग्वम्ह परमेश्वरनं हस (१) तोयु वर्ण्णयात भतु वाङ वर्ण्णयात म्होसखा विचित्र नाना वर्ण्णयात ध्वम्ह परमेश्वरन छेन अन्न (२) वियुव धकं ।

अपरन्च – सतां रहस्यं श्रृणूमित्र ।

भो मित्र हिरण्यक गुप्त ख कने (३) ङेहनो ।

जनयन्तेजन दु:ख तापयन्ति विपर्तिषू
मोहयन्ति च सयन्त्रोक थमर्धा: सुख (४) वहा ।

दु:ख वेरस अति दु:ख चिन्तरपं विपतिस अति संताप याङ सम्पतिस मोह याङ सनङा (५) (पौ ७८ ख) व सुख धाया प्राणिया गोरन मदो ।

धर्म्मार्थ र्यस्य वितहा वरक्षस्य निरीहतं ।
प्रक्षालना द्विङ्कस्य (१) दुरादर्स्यशनं वरं ।
यथा म्हामिखा काशयषु पक्षिमिखा पदै भूवि
भक्षित शरिले मत्स्य (२) स्तथा सव्वंत्र विज्ञवान ।
राजत: शलीलोवग्नेश्चौरत: प्रा (३) ण भृतासवा: ।
जन्मनि कलेश गदभल्य किं न दु:खमत परं ।
इछासंपद्यतो नास्ति यर्च्चेछान (४) विवर्त्तन ।

संसारस थपायधङ कलेश दु:ख छोन्व मदु, थम इच्छा याङागुरि मसिधो आसा रिकाय म (५) (पौ ७९ क) जिव ।

धन तावद सरभं लकस्तेन पारते ।
च्वना सोयदा मृत्यस्तस्या देतन्न चिन्तयेत ।

धन मदो (१) तोरे दयके कथिंन दत्तङाव रक्षरपे कथीन दस्य चोङ मोर ङान मृत्यू पाप ध्वतेन धन चिन्तरपे (२) मतेव ।

तृष्णा चेत्परितयत्काचके दरिद्रका इशवरत: स्यास्त्र प्रसरो दातृदास्यन्च शि (३) रस्थित । यधेव हि वांछात ततो वांछानि व (४) तते ।

किम्वशुना । मम पक्षपातान्मयैव सहकारोनीयतां: । आषरानान्ता प्रणया: कोप (५) (पौ ७९ ख) स्तत्क्षण मंङ्गुला परितयगाश्च निसग्गी न भवन्त्य महात्मन ।

लघुपतनकन धार । (१)

धन्योसिमनगर सर्व्वाथा सपृह नियगुणे सि ।

धन्य मन्थर निल्लोभि गुणन सम्पन्न धकं ।

यत (२):

सन्तएव शतां नित्यमापदुर्ढरढाक्षम: ।
गजनां पङ्गल ग्गामना गना एवं धुरंधर ।
श्लोकथ्य (३) स एको भुविमान व्येनां
स उर्त्तम सत्पुरूष व्रतस्या ।
यर्स्याधिनो वा सरमागतो वा
नाशावि (४) भङ्गा विमुखा प्रयन्ति ।
तदेवन्ते सर्व्वस्वे छोहारं कृर्व्याहारणा सुखं वहन्ति ।

ध्व प्रकारन हिर (५ (पौ ८० क) ण्यक बोधरपाव ध्व पनि स्वम्हं स्वछ्राहार विहारन सुखन चोन ॥

अथ चित्राङ्गोणाम मृग: कैना (१) पित्रासितो तत्रागस्य मिरिता ।

ध्वनलि ध्व चित्राङ्ग नाम मृग सुछिलं ख्याङाव ध्व (२) पनि चोङा थायस नाम राववर ।

तत: पश्चादायन्तं भयहेतु मालकय मन्थरो जरं (३) प्रविष्ट ।

ध्व थये ग्याङाव भयनं वव खङाव मन्थर लंखस दुबेर ।

मुखको (४) विवरं प्रविष्ट ।

हिरण्यक प्वारस दुहार ।

उर्त्त यकाको वृक्षागंगत ।

कोख वो (५) (पौ ८० ख) याव सिमा चोसं जुत ।

ततो लघुपतनक भय हेतु न कोप्यालोकित: ।
पश्चात द्वनाक्षगत्य पुन: (१) सर्व्वे मिलित्वो प्रिविष्टा ।

ध्वनलि लघुपतनकन भयया हेतु सुनुं वव मदे स्वयाव (२) लिध्वय ध्वया वचनन समस्त वयाव हन्वं ग्वरमूनं ।

मन्थरेणोक्तं ।
मित्र स्वागन्ते स्वछ (३) या उदाकोधाहारो भूवयतां ।

मन्थरन मृग हात । भो मित्र थन इछान थन भ्रायारा (४) धकं आहार दव थ्यं याङ दिसन धकं ।

अत्रावस्थान नवनमिदं समार्थि क्रियतां । (५)
(पौ ८१ क) चित्राङ्गो ब्रते ।

चित्राङ्ग मृगनं धार ।

लव्वकात्रासितोहं भवतां शरणभागतो मवदिम सखे निछा (१) मि

सवरया भयनं ज्ञाङव जे छे के शरन वया छेस्कर सब मित्र याय यया धकं । (२)

हिरण्यको ब्रते ।
मित्रत्वंता वन्दस्माभि सहयत्न निष्पन्नमेव भवत ।
यर्त ।
ओ्रस कृत (३) सम्बन्ध तथा वसक्रमागतं
रक्षित भ्यशच मित्रश्चे यश्यचतुव्विधं ।
तदत्र स्वगृह (४) मिव निव्विशेषन स्थीरतां ।

ध्वतेन छ थव गृह विशेष ममारकं दिसने धकं ।

तच्छत्वा (५) (पौ ८१ ख) मृगसा नन्द: स्वछाहार: पानियं पातुं जरासन तरू छायाया उपविष्ट ।

थथे हिरण्यकन (१) धाया डेङाव मृग आनन्द जुयाव स्वेछाहार यङ लंख आदिनं तोङाव जरया समिपस (२) सिमा क्वस चोन ।

अथ मन्तरोक्ते ।

थन मन्थरण धार ।

सखे मृग केन त्रासि (३) ता सि किं जिर्ज्जणे वणे व्याधा सन्चरति ।

भो मित्र मृग सुनानं छे ख्यात थ्व निर्ज्जन वन (४) स गथ्य सवर वरं ।

मृगोनोक्तं ।

मृगण धार ।

अस्ति करिङ्ग विषय रूपमाङ्ग दो नाम (५) (पौ ८२ क) राजास विद्विजय क्रमेनागते चन्द्र भागावति तीरस मावासित्रो वर्तत ।

ग्वछिन्व हरिङ्ग देशस (१) रूक्माङ्गत नाम राजा थ्वस नाना राजा थ्वस विद्विजय क्रमेन चन्द्र भागाया तिरस थेन थे वास याङ चोङ । (२)

प्रातस्तेनागते मप्पूरसरस्तिरे भवितव्यं
इति व्याधाना मुखात्किन्च दन्तिशयते । (३)

कनस तेवरं कप्पुर सर पुष्करिणी तिरस थनिव धकं सुछिन्व सवरन धाय तास्यं व (४) या धकं ।

वदे तत्प्रातरेवस्थानं मय हेतु मालोक्य ययी कार्यमा सेच्यतं ।

थथे ल्हाक जु (५) (पौ ८२ ख) म्हा तानेकनं सते वरं थ्व थायस भयया हेतु स्यस्यं उपाय याय छ्याता याहुने धकं मृगन धार । (१)

कुर्म्मस भय माह । जरासयान्तरंगछामि ।

कापरे अतिं ज्ञाङव धार लंखया दथु वने ध (२) कं ।

काकमृगाप्युक्तं । वन्तावेवमस्तु ।

कोख र मृग वस्यं धार अमध्वय जिवल धकं । (३)

शिरण्यको विभृष्मा व्रवीत ।

हिरण्यकन विमूर्ख याङाव ल्हात ।

पुनर्जलाश्च (४) ग प्राप्त मन्गारस्य कुशरं ।

जराश्रयस वङाव मन्थरया भय ममारोरा कुशल जुयुवरा धकं ।

(५) (पौ ८३ क) स्थरे गछ्तं की विधा ।
यर्त ।
अम्भासिजल जन्तुना दुग्गं दुग्गं निवासिनां ।
स्वभूमिश्च पदाकीनाराज्ञां मौन (१) वरंवरं ।

सखे रघुपतनके अैनन प्रदेशन भो मित्र लघुपतन ।

अमो उपदपशेनं छे (२) थथे जुय पाव धकं हिरण्यकन धारं ।

स्वयं वीक्षु यथा वृद्धाः प्रिडितस्तन कुत्भत्वं ।
वाणिपु (३) त्रा भवे दुखित्वं तथेव भविषयसि ।

गथ्य धारसा थम परिवन्ध याङ कार्य्यस दुदुसरा (४) हातन सास्यं धस पुङा खङाव लीथ्वय वाणिया पुत्र दुःखि जुव थ्यं छे थथे जुयुव ।

तेद्रचु । कथमेतत - (५)

(पौ ८३ ख) रघुपतनकनं मन्थरणं चित्राङ्गनं स्वम्हस्यनं धार अमो ख गथ्य धकं ।

हिरण्यकनको कथयति ।

८. राजकुमार, छम्ह सुन्दरी युवती व वया पुसामिया बाखं

अस्ति (१) कण्यकुञ्ज विषय राजा व स्यना नाम तेनर बील पुना मुहान गरेतुंयवलोनाम राजपु (२) त्र भोश्यपति: कृत ।

हिरण्यकन धार ग्वछिन्व कण्यकुञ्ज भूमिस वीरण्यन नाम राजा ध्व रा (३) स्यं वरिपुर नाम महानगरस तृश्नवर नाम राज पुत्रत्वं राजायात ।

सर महावल (४) स्त रून: स्व नगरंश्राम्पन्न तिपोट
यौवना रावण्यवती नाम वाण्क्यत्रीमवेलोक्यामास ।

ध्व तु (५) (पौ ८४ क) श्न वर राजातो महावरवन्त थव नगर भ्रमरपं ज्वरङास्य अप्रौढ योवन लावण्यवति नाम वानिया म्ह्याच ख (१) न ।

तत: स्वहर्म्याश्न तवास्म राकुलित मास्तिस्तस्याक्रत दुति प्रेक्षितवान ।

ध्व राज (२) पुत्रस्यं ध्वकन्या खङाव थव गृह्य विज्याङाव कामन पीडर पाव कुदनिन हाचकर छोर । (३)

राजाव(यवति तदवलेकयतत्क्षणात्म्यार शरद्र हार
जबर्नरीकृत: हृदयात वेक चित्ति भवते । (४)

ध्व रावण्यवतिनं राजाया भाखान कुटुनिन हाङाव तत्क्षनन काम वानन पीडरपाव हृदयस (५) (पौ ८४ ख) याङाव राज पुत्रयाके चेतवन ।

तदुक्तं ।
नस्थत्री नाम प्रिय:कश्चिन प्रियोवाणिन वैद्यतगो
वसतृण्ममि (१) वारण्य प्राथयन्ति नवानवां ।

ग्वतोथ्वय धारसा मिसा मयया सुनुंमदु यया मदु गथ्य धारसा (२) सान वनान्तरस द्याच न्होर२ नर ज्याथ्यं।

अथ दुतिवचं श्रुत्वा रावण्यंवतित्पुवाच। अहं (३) विव्रता।

ध्वनलि कुटुनिया वचन ङेङाव लावण्यवति नं धार जे प्रतिव्रता धकं।

यत (४)।

सा भार्य्या गृहे दक्षा सा भार्य्याया प्रजापति।
सा भार्य्या या प्रतिमणा सा भार्य्या प्रतिव्रत। (५)

(पौ ८५ क) ग्वम्ह स्त्रीन गृहस निदान कुटुम्वयात ध्वम्ह स्त्री धाय ग्वम्ह सत्रीन पुत्र जायरपयकर ध्वम्ह स्त्री धाय ग्वम्ह स्त्रीन (१) पुसमिव संसर्गयात ध्वम्ह स्त्री धाय ग्वम्ह स्त्री प्रतिव्रता जुर ध्वम्ह स्त्री धाय्।

न सो भार्य्याति वि (२) त्तव्यं घस्था भक्ति मनुष्यति।
अग्नि साक्षिक मय्य दो भक्तं हिशरण सत्रीय :।
अतोयल्तादि (३) शातिय प्राशस्वस्त दे देवि चालितं करोमि।
दुत्युक्तं।

कुटुनिन धार।

सत्यमेतत –

अमथ्य (४) सत्या धकं।

वयोक्तं सत्यमेतत।

रावण्यवतिनं थथे सत्य धकं।

तदत्यागत्मतुं मवल (५) (पौ ८५ ख) ल्यावे दितं।

कुटुनिनं राज पुत्रसके वङाव ध्व वृर्त्तान्तर कन।

तुङ्गवरव्रते
प्रतयासमानीय समर्प्पितव्य (१) त कथमेतत।

तुङ्गवरस्यं धार थव पुसमिन हाङाव तयकं बवियकं वियके गथ्य धकं।

तथा (२) चोक्त।
उपायव हि यच्छक्यन तशक्यं पराक्रमैः।
शृत्रारेन हतो हस्ति मच्छता पज्ववत्सना। (३)

गथ्य धारसा उपाय नजिक्व पदार्थ वरन मजिव जंबुकन उपायन मग्न पंकस तोचकं कि (४) सि मोचका दवख।

राजपुत्रावदति। कथमेतत।

राजुत्रनं धार अमोख गथ्य धकं। (५)

(पौ ८६ क) कुटनिनाकयति।

कुटुनिन धार।

९. धुर्त जंबुक व कर्पुरतिलक किसिया बाखं

अस्ति ब्रम्हारणपुरको नाम हस्ति ।

गवछिन्व थायस ब्रम्हा (१) रण्य बनस कप्पुर तिरक नाम हस्ति वसर पं चांगव ।

तमालोक्य सर्व्व शृगाराश्चिन्तयन्ति । (२)

थ्व किसि खङाव समस्त जंबुकन चिन्तरपरं ।

र्यके क्यनां प्युपायनभियते ।

थ्व किसि छो (३) उपायन स्याय धकं ।

तदस्याक मेत छेहेनमास चन्तुष्टय स्वेछा भोजनं भवति ।

थ्वया (४) थथिंगव सरिङन पीराती भ्रैजेस्त इछा भोजन गाक धकं ।

तत्र एक वृद्ध शेगालेन प्रतिज्ञानं ।

थथ्वय (५) (पौ ८६ ख) जंबुक पनिस्यं धयाव ज्याथ जंबुक छम्हस्यन प्रतिज्ञा यात ।

मयो बुद्धिप्रभावादस्य भरणं साधितव्वं । (१)

अनन्तर सर्व्वन्व कः कर्प्पुरतिरकस्य (२) सनिपगत्वा साष्टाङ्गत प्रणम्योवाच ।

ध्वनलि ध्व वञ्चक वृद्ध जंबुक कपुरतिरक किसिया (३) समिप वङाव अष्टाङ्ग प्रणामन सेवा धायाव धार ।

देव दृष्टिं प्रसादं कुरू ।

भो राजस (४) स्वस्यं कृपा याहुने धकं ।

हस्तिव्रते कस्त्वं ।

किसिन धार छु सु धकं ।

सव्रुते जंबुकोहं ।

शृगारन धार जें जंबुक धकं ।

सर्व्व वन चरै पशुभि: मिलित्वा प्रस्थावितो हं ।

समस्त वनच (५) (पौ ८७ क) र पशु मेरपं जे छोस्य हया ।

यद्विनाराज्ञावस्थातुंनायति ।
तत्राटविराज्यामिषिक्तं अवान्सर्व्वस्वामगि (१) णोप्यतो निरूपत: ।

राजा मदयेकं चोने मजिव धकं ध्व वनान्तरस राज्याभिषेक विय छरपोर (२) सर्व्व स्वामि गुणवन्त धकं निरूपयाङ जे छोस्यं हया ।

यत
ए: कुरामिगुणा चारैरतिशु (३)द्ध प्रतापवान ।
धार्मिको नीति कुशल: व स्वामि पुज्यते भुवि ।

गध्य धारसा सुकलवन्त (४) गुणवन्त रतिशुद्ध पतापि धार्मिक नीति सेव जुर ध्वम्ह स्वामियात जोजरप्य धकं ।

अपरन्च (५) –
(पौ ८७ ख) राजन प्रथम विन्दततो भार्य्या तो धना ।
राजान्यसतिलोकेस्मिन्छुतो भार्य्या कुतो धर्न ।

ड्हपा राजा नि (१) रूप याय ध्वनली स्त्री धन दयके राजा असत्या आधार्म्मि जुरङ्गव गन स्त्री गन धन छो म (२) दु ।

अवरन्च –

पर्य्र्यश्य इद भुतानांमाधार पृथिवीपति ।
विकरेपि हि पर्य्र्याश्ये (३) जीवते न भेपतो ।
किन्च ।
नियत विषयवर्ता प्रायसो दृडयोगा –
जगति (४) परवशेस्मिन्दुल्लभः साधु निर्व्वित ।
कशमपि विकरा वा व्यथितं वा धनं वा
पतिमपि कुलना (५) (पौ ८८ क) री दण्डनीत्यात्यू षेति ।
तद्यथा । लग्नेवला न विचलति तगा कृत्वा सत्वर मगमयता मितयत्कवाय चलि (१) तः ।

ध्वतेन भिङ लग्न वेला मह्त्यावल मथान विज्याहुने धकं धायाव जंबुक वन (२) ।

ततो सौराज्य रोभाकृष्ट कपवुर तिलक शृङ्गार वत्मनाम हायक निमग्न । सखे (३) शृङ्गारकिम धुना र विधयं पङ्कपति तो हं ।

थथे जंबुकन धाया ङेङ्गव राज्यया लोभ (४) याकेन कर्पुरतिलक हस्ति जंबुक चोङ्ग थायस धावरपं वङ्गव महापंकस तोत । थथे मग्न पं (५) (पौ ८८ ख) ड्कस तोङ्गव किसिन धार भो मित्र जंबुक जे मग्न पंकस तुतो छु उपाय याय धकं ।

शृगाल (१) न विहस्या मिहितां ।
देव मम पुच्छाकारावलं वनं कृत्वातिष्ठयेस्य
बचसि त्वया विश्वा (२) स कृत ।
तथाचोक्तं
यति सत्संगनिरते भविष्यति ।
अथा सर्ज्जण गोष्ठिषु पनि (३) ष्यसि पतिप्यसि ।

ध्व प्रकारन जंबुकन थंसारे धकं वान आदिन न्हिपोतस (४) ङायावं कुशङ्गया वचन न तोरेन त्वक ध्व किसि । सत्पुरूस व संसर्ग्ग यातना

दयेजुक्व स्थ (५) (पौ ८९ क) मोय मफोव । संगतारतं कुशङ्ग यातसा अवश्यं पररपिवा ।

अतोहं द्रविमि । उपायनहित्यादि । (१)

कुटुनिनं राजपुत्रतवं यिनापरं । थव्तेन जेन उपाय श्रेष्ठ धाया धकं ।

तत कुटनयू (२) पदेशेना तं तारूदर्त्तनामानि वाणिकपुत्रं राजपुत्रेन शेवकं चकार ।

थथे कुटुनिया (३) उपदेश ङेङाव राज पुत्रस्यं रावन्यवतिया पुसमि चारूदत्त नाम वाणिपुत्र राजसेव (४) क यात ।

ततो सो सर्व्व विश्वास काय्र्यानियुक्तं ।

समस्त विश्वास काय्र्यस राजपुत्रस्यं द (५) (पौ ८९ ख) ङतर ।

एकदातेन राजपुत्रेन स्वातानुलिप्तेन रत्नारङ्कार धारिणोक्तं ।

एकत्र राजपु (१) त्रस्य स्नान याङाव वथ्वयरकं सुचिसिरन विज्याङाव रत्नारङ्कार ज्वङाव चारूदत्त (२) वाणिकयात आज्ञाविर ।

मयामास मेकंर्यावग्गौरी व्रर्त्र कर्तव्यं ।

जेन रक्षितो (३) गौरी व्रत चररपे ।

त छ धारेत्या प्रतिरीत्रिमेकोङ्गलोनार्युवनवती माणियस (४) मर्प्पपर्यथोचिर्तेन पुर्ज्जयितव्य ।

थ्व जे व्रत थनि आरम्भ याय थनिस्यं न्हिन छम्ह धारे भि (५) (पौ ९० क) ङ । स्त्री छम्ह बोङहे जेन र्यथा शेक्त थे रत्नारङ्कार दान याय धकं ।

तत स चारूदत्त स्तथा विधात (१) रूणी प्रमाणि समव्य ।

थथे राजास्यं आज्ञा वियाव चारूदत्तन ग्वछिन तरूनि स्त्री चोङ (२) हयाव विर ।

पश्चात्स वणिकपुत्र प्रछन्न किमयक चोति निरूपयति ।

ध्वनलि (३) ध्व वाणिपुत्र राजास्यं गथ्य यायु खस धकं गुप्तन चोङाव सोय ।

स च राजपुत्रस्तुङ्ग (४) वल स्त्री तरूणी मस्पृरान्नै व
वस्त्रालंकालैः संपुज्यं रक्षकंदत्वा तक्षणामे प्रस्थापयति ।

ध्व राज (५) (पौ ९० ख) पुत्र तृङ्गवलस्यं ध्व तरूणि स्त्री थिमथिस्य वस्त्रार कार वियाव क्षनमात्रन मेवन मखनकं थव छे छोर । (१)

अथ वाणिकपुत्रो दृष्टो पजाता विश्वासो लोभात्पुर्ण्ण चेताः स्व भाय्र्या
मानिसमर्प्पितवान । (२)

ध्व प्रकारन छतां मयास्यं वस्तु तिरहार वियाव छोक खङाव वाणिकपुत्रनं विश्वास दव भा (२) रपं रोभ योकन थव स्त्री वोङ हयाव विर ।

सच राजपुत्र र्त्ता हृदय प्रोया रावण्यवति प (४) रिज्ञा
योतयापनि भय मालितलोचनः पर्य्यङ्क निसशाद ।

ध्व राजपुत्रस्यं ध्व चेतस हद (५) (पौ ९१ क) यस प्रियम्ह रावण्यवति सेयाव क्वातकं घस पुङाव आनन्दनं मिसा मिजनं लृवस देन ।

त (१) मालोक्य वाणिकपुत्रश्चित्र लिखित शवेति कर्तव्य तामूङ् पर
विषयदिमू पागत । (२)

ध्व वृतान्त सोयाव वाणिपुत्र ध्व राजपुत्रया वर्त्त थथिंग्व खोङने छुयाय थव दोखन थव अज्ञा (३) न भारपं परम विषद याङाव वन ।

तथात्वयापि भवितामिति ।

हिरण्यकन लघु (४) पतनक हात । छे थथे पासन्ताप जुयुखन धकं ।

तद्वित वचन मधिर्म्म महता भयन सुख (५) (पौ ९१ ख) इव मन्थरस्तं जराश्रयमृत्सृज्य प्रचलित: । तेपि हिरण्यकालय मनुगच्छति ।
तत: केणापि (१) व्याप्रेन कानन पर्य्यतता मन्थर प्राप्त: ।

थ्व प्रकारन ग्याङाव मन्थरन जलाश्रय तो (२) लतं जोले सुछिन्व सवर न वनान्तरस थो मन्थर रात ।

प्राप्परर्त गृहित्वा उन्पत्याप्य (३) धनुषिपव्धा ग्राप्यत्कुर्म्मा कुलागृहाभिमुखं प्रयात: ।

मन्थर राङाव कायाव रिपा (४) सचेयाव वनान्तरसं भ्रमरर्प कछनं थव गृह वने याङ लंन वर ।

अथते मृगवास सो मुख (५) (पौ ९२ क) का: परं विषाद मुयगता ।

थ्वनलि थ्व मन्थर राङ यङाव चरा कोख छु थ्व स्वम्ह अति विखादि (१) जुर ।

तमनु गछेषु हिरण्यको विलयति ।

थ्व मनुष्यनं मन्थर राङाव व (२) ङाव हिरण्यकण विरापयात ।

एकस्य दु:खस्यनयावदन्त
गछाम्यहं सा (३) लमिवार्ण्ण वस्य ।
तावर्छितीयस मुपस्थितं मे
छिद्रै प्वनथीव हुली भवन्ति । (४)
स्वभावंतु यत्मित्रं भागेरवहिजायते ।
तदकृतिं मसौहोर्द्वभायत्स्वपिन मुन्चति । (५)
(पौ ९२ ख) न मालति नो वारेषू न सोसर्क्य न चात्मनि
विश्वासस्ता दृश: पुंसा या दृङ्मित्रे स्वभावजे ।
मूहू (१) र्व्विचिन्त्य अहोमदुर्छैव ।

हिरण्यक खचि सुम्हक चोङाव चिन्तरपाव धार (२) गथिंग्व जे दुर्द्दैव धकं ।

स्व कर्म्म स्नतन विचेगिटतानि
कारान्तरावर्त्ति शुभा (३) शुभानि ।
इ शेव दृष्टानि मयैव तानि
जन्मान्तराणिदशान्तराणि ।
अथ (४) वा इत्थं मै चैतत ।
काय: सन्तिहितायाय: सम्पद परमापदा
समापमा: सापगदु (५) (पौ ९३ क) मा सर्व्व भुत्पादिगरूं ।

पुनर्व्विमृष्यकहिह ।
शोकारात्रि मयत्रानं प्रितिविस्तम्भ (१) मान्चन्जनं
केन रत्नामिर्द श्रेष्ट मित्र मित्राक्षर द्वयं ।
किंच
मित्रं प्रीति तसायनं (२) नयन योरानन्दनं चेतस:
पात्रं यत्सुख दु:यो सह भवत्मित्रेण तदुल्लभं ।
यें (३) चान्य सुहृद: समृद्धि समय द्रव्याभिराषाकुलास्ते
सर्व्वत्रसिरन्ति त तवनिक ख ग्रहान्तु (४) तेषाविषट ।
इति वहुविलप्य हिरण्यक चित्राङ्ग लघुपनक वाहे ।

थ्व प्रकारण अ (५) (पौ ९३ ख) नेक विराप याङाव हिरण्यकन चित्राङ्ग लघुपतन हात ।

यावदे वाय व्याधो वेनात्ननिः:स (१) रति तावत्मन्थर मोचयितुं क्रियतांयत्न ।

थ्व सवर थ्व वनान्तर तोरतं छे (२) रिमहांवर ङहा मन्थरया मोचना याय उपायमुण धकं ।

तावोहतु । तत्सत्व (३) रं यर्थाकार्यमुच्यतां ।

थ्व नेम्हस्यं धार कोख व मृग वस्यं गथ्य याय मार उपाय (४) मन्थान ल्हाहुने धकं ।

हिरण्यको व्रते ।

हिरण्यकन धार ।

यतदभगवता मभिरक्षित सम्पन्नमपिमस्तु । (५)

(पौ ९६ ख) ध्वते भगवाननं प्राणि सकल्यं अभिरक्षित याङ्न नीति सारन सम्पन्न जुयेके अर्थन मित्रराभयासार ध्वते धकं । (१)

पुनरुक्तं,

मित्र प्राप्नु सर्ज्जन जनपदेलक्ष्मी समालव्यतां भुपारा:परिपारयन्तु वसुधाशास्वत्स्वधर्म्म (२) स्थिता ।
अष्टामान सतुष्टय सकृर्तिनां नीतिर्न वोध्यव च कल्यान कुरुता जनस्य अवबाश्चान्द्रा चुडाशिमनि ।
इति हितोपदेश नितिसार मित्रराभो नाम प्रथम परिछेद समाप्त । (४) शभु । शुभं । (५)

शुभ सम्वत् (४?)९१ स्मि पौष शुक्ल पूर्ण्ण ।